

EUROPESE
COMMISSIE

HOGE VERTEGENWOORDIGER
VAN DE UNIE VOOR
BUITENLANDSE ZAKEN
EN VEILIGHEIDSBELEID

Brussel, 13.6.2024
JOIN(2024) 20 final

GEZAMENLIJK VERSLAG AAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD

Speciale Administratieve Regio Hongkong

Jaarverslag 2023

GEZAMENLIJK VERSLAG AAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD

SPECIALE ADMINISTRATIEVE REGIO HONGKONG:

JAARVERSLAG 2023

Samenvatting

Sinds de overdracht van Hongkong aan de Volksrepubliek China in 1997 hebben de Europese Unie (EU) en haar lidstaten de politieke en economische ontwikkelingen in de Speciale Administratieve Regio (SAR) Hongkong op de voet gevolgd.

Volgens de afspraak van 1997 met het Europees Parlement publiceren de Commissie en de hoge vertegenwoordiger/vicevoorzitter jaarlijks een verslag over de ontwikkelingen in Hongkong. In de loop der jaren is hierin bijzondere aandacht besteed aan de uitvoering van het “één land, twee systemen”-beginsel en aan de autonomie van Hongkong overeenkomstig de basiswet.

Dit 26e jaarverslag heeft betrekking op 2023. Het jaar werd gekenmerkt door: i) een hervorming van de verkiezingen voor de districtsraden en de eerste verkiezingen na de uitvoering ervan, die tot een verdere vermindering van het politieke pluralisme in Hongkong hebben geleid; ii) een blijvende focus op nationale veiligheid in het derde jaar na de oplegging van de nationale veiligheidswet (National Security Law — NSL); en iii) een drang naar normalisering van de economische betrekkingen na het einde van de reisbeperkingen in verband met COVID-19. De autonomie van Hongkong en de rechten en fundamentele vrijheden, die tot ten minste 2047 zouden worden beschermd, werden verder uitgehold. In 2023 waren er ook gerechtelijke uitspraken die de rechten van lhbtq+-personen hebben versterkt.

De processen tegen voorvechters van de democratie en prodemocratische activisten en politici op grond van de NSL en verwante wetgeving werden voortgezet, in sommige gevallen met een aanzienlijke vertraging. De hoorzittingen in het proces rond de nationale veiligheid tegen de 47 prodemocratische activisten die aan een voorverkiezing hadden deelgenomen, begonnen in februari 2023 en eindigden begin december 2023. Het vonnis wordt in het voorjaar van 2024 verwacht. Het proces tegen Stand News met aanklachten op grond van de wet tegen opruiing uit het koloniale tijdperk tegen twee voormalige hoofdredacteurs van het opgeheven onafhankelijke mediakanaal werd in november 2023 onderbroken en uitgesteld tot het voorjaar van 2024. Het proces rond de nationale veiligheid tegen de mediaondernemer en voorvechter van de democratie Jimmy Lai ging op 18 december 2023 van start. Het zittingsschema voor het proces tegen de Hongkongse Alliantie ter ondersteuning van patriottische democratische bewegingen in China, waartoe ook de prominente activiste Chow Hang-tung behoort, was eind 2023 nog niet bekendgemaakt. Een groot aantal gedaagden wordt al sinds maart 2021 in hechtenis gehouden, in sommige gevallen in eenzame opsluiting.

Bij de extraterritoriale toepassing van de NSL hebben de autoriteiten van Hongkong tweemaal een arrestatiebevel uitgevaardigd tegen Hongkongse prodemocratische activisten in ballingschap. In Hongkong werden familieleden en andere contactpersonen van gezochte activisten vervolgens ondervraagd door de politie.

Hoewel de internetvrijheid in Hongkong in het algemeen wordt gerespecteerd, gingen de autoriteiten door met het blokkeren van als gevoelig beschouwde internet-inhoud, zoals de

website van Hong Kong Watch, een in Londen gevestigde niet-gouvernementele mensenrechtenorganisatie.

Deze ontwikkelingen blijven het vertrouwen in de rechtsstaat in Hongkong ondermijnen.

De EU heeft zowel in het openbaar als via persoonlijk contact haar bezorgdheid geuit over de ontwikkelingen in Hongkong.

De hoge vertegenwoordiger/vicevoorzitter plaatste het volgende bericht over Hongkong op X (voorheen Twitter):

- ✓ 5 juli — bericht over het arrestatiebevel tegen acht activisten¹.

De woordvoerder van de EU kwam met verklaringen over Hongkong aangaande de volgende kwesties:

- ✓ 6 juli — verklaring van de woordvoerder over de veranderingen in het systeem voor de districtsraadsverkiezingen²;
- ✓ 18 december — verklaring van de woordvoerder over de start van het proces rond de nationale veiligheid tegen Jimmy Lai³.

De berichten van de woordvoerder van de EU over Hongkong op X (voorheen Twitter) hadden betrekking op de volgende kwesties:

- ✓ 11 maart — bericht over de veroordeling van organisatoren van de wake op 4 juni voor het niet opvolgen van een waarschuwing van de nationale veiligheidspolitie⁴;
- ✓ 11 december — bericht over de verkiezingen voor de districtsraden⁵.

Tijdens de 38e zitting van de mensenrechtendialoog tussen de EU en China op 17 februari in Brussel heeft de EU haar bezorgdheid geuit over de verslechtering van de vrijheid van vreedzame vereniging en vergadering en van de vrijheid van meningsuiting in Hongkong⁶.

Op 15 juni nam het Europees Parlement een resolutie aan over de verslechtering van de fundamentele vrijheden in Hongkong, met name de zaak tegen Jimmy Lai⁷. In de resolutie werd bezorgdheid geuit over de extraterritoriale toepassing van de NSL.

¹ Bericht van de hoge vertegenwoordiger/vicevoorzitter over het arrestatiebevel tegen acht activisten, 5 juli, beschikbaar op: <https://twitter.com/JosepBorrellF/status/1676663898886361088>.

² Verklaring van de woordvoerder over de veranderingen in het systeem voor de districtsraadsverkiezingen, 6 juli, beschikbaar op: https://www.eeas.europa.eu/eeas/hong-kong-statement-spokesperson-changes-district-council-electoral-system_en.

³ Verklaring van de woordvoerder over de start van het proces rond de nationale veiligheid tegen Jimmy Lai, 18 december, beschikbaar op: https://www.eeas.europa.eu/eeas/hong-kong-statement-spok.esperson-start-national-security-trial-against-jimmy-lai_en.

⁴ Bericht over de veroordeling van organisatoren van de wake op 4 juni voor het niet opvolgen van een waarschuwing van de nationale veiligheidspolitie, beschikbaar op: <https://twitter.com/NabilaEUspox/status/1634573843116220419>.

⁵ Bericht over de verkiezingen voor de districtsraden, beschikbaar op: <https://twitter.com/nabilaEUspox/status/1734134836573479177?s=48&t=DhTwM2QUg9VBLA9NCBIQXw>.

⁶ https://www.eeas.europa.eu/node/425784_fr.

⁷ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0242_NL.html.

Tijdens de top EU-China op 7 december in Peking spraken de EU-leiders hun bezorgdheid uit over de ontwikkelingen in Hongkong.

De economie van Hongkong groeide in 2023 met 3,2 %, nadat de groei in de voorgaande vier jaar overwegend negatief was geweest (-1,7 % in 2019; -6,5 % in 2020; -3,5 % in 2022). Maar zelfs als rekening wordt gehouden met de groei in 2023, **bleef de economie van Hongkong onder het niveau van 2018** (gecorrigeerd voor inflatie). In 2023 **was de inflatie nog steeds onder controle**, met een percentage van 2,1 %.

Wat de werkgelegenheid betreft, werd het herstel tot het niveau van vóór COVID-19 bevestigd — met een werkloosheid in dat jaar van ongeveer 3 %. In 2022 (meest recente beschikbare gegevens) was de SAR de **op zes na grootste handelseconomie ter wereld** (2022, statistieken van Hongkong en gegevens van de WTO)⁸. In de eerste tien maanden van 2023 **was de EU de op twee na grootste handelspartner van Hongkong**, na het Chinese vasteland en Taiwan.

Ontwikkeling van de COVID-19-situatie

In februari 2023 werden de laatste COVID-19-gerelateerde reisbeperkingen door de autoriteiten opgeheven. Door de strenge maatregelen als reactie op de COVID-19-uitbraak in 2020 — met onder meer drie weken quarantaine voor binnenkomende reizigers — was Hongkong feitelijk afgesloten van de rest van de wereld.

I. Politieke en sociale ontwikkelingen

Gewone verkiezingen voor de districtsraden

De **verkiezingen voor de districtsraden** op 10 december kenden een historisch lage opkomst van 27,54 % voor de rechtstreeks verkozen zetels, tegen 71,23 % in 2019. Na de oplegging van de nationale veiligheidswet in 2020 en de hervorming van de procedures voor de verkiezing van de regeringsleider en de verkiezingen voor de Wetgevende Raad in 2021 werd met de invoering van de politieke doctrine “patriotten besturen Hongkong” ook de procedure voor de districtsraadsverkiezingen herzien. Door een aanpassing van de nominatieprocedure kwam geen van de prodemocratische kandidaten in aanmerking om mee te doen aan de verkiezingen.

Op 2 mei kondigde de regeringsleider een plan aan voor de hervorming van het systeem voor de districtsraadsverkiezingen voor de nieuwe zittingsperiode, die op 1 januari 2024 begint. Op 31 mei diende de regering van Hongkong het wetsvoorstel (wijziging) inzake districtsraden 2023 bij de Wetgevende Raad in voor de eerste lezing. Op 6 juli nam de Wetgevende Raad, waarin sinds de verkiezingshervorming van 2021 geen vertegenwoordigers uit het prodemocratische kamp meer zitten, het voorstel unaniem aan.

In het nieuwe kader werd het totale aantal zetels in de districtsraad teruggebracht van 479 tot 470, waarbij het aantal rechtstreeks verkozen zetels werd verminderd van 452 tot 88. De leden van de regionale comités, de districtscomités voor misdaadbestrijding en de districtscomités voor brandveiligheid — allen door de regering aangewezen — stemmen voor nog eens 176 zetels; de regering zelf wijst de overige 179 zetels aan. 27 ambtshalve zetels blijven gereserveerd voor vertegenwoordigers van inheemse gemeenschappen.

⁸ https://www.censtatd.gov.hk/en/web_table.html?id=81 (totaal EU-lidstaten).

Op grond van de gewijzigde wet moeten kandidaten voor de verkozen zetels drie nominaties van elk van de lokale districtscomités verwerven en een screeningprocedure doorlopen waarbij het nationale veiligheidscomité, een orgaan dat niet onderworpen is aan de in 2020 bij de NSL ingestelde rechterlijke toetsing, betrokken is. Ambtenaren, in plaats van gekozen districtsraadsleden, vervullen de functie van voorzitter in elk van de 18 districtsraden volgens het beginsel “door de uitvoerende macht geleide” overheid. Op 12 oktober kondigde de regering de samenstelling aan van het comité voor toetsing van de verkiesbaarheid van districtsraadsleden, een nieuw screeningorgaan dat is ingesteld bij het wetsvoorstel (wijziging) inzake districtsraden 2023.

Tijdens de nominatieperiode voor de verkiezingen, van 17 oktober tot en met 30 oktober, wezen politici uit zowel het pro-Pekingkamp als het prodemocratische kamp erop dat het moeilijk was om voldoende nominaties te verwerven. Uiteindelijk voldeed geen enkele kandidaat van de democratische partij aan de criteria voor kandidaatstelling bij de verkiezingen. De prodemocratische oppositie is nu feitelijk uitgesloten van zowel de Wetgevende Raad als de districtsraad.

Op 9 november bevestigde het screeningcomité de nominatie van 399 kandidaten met de verklaring dat “alle kandidaten voldoen aan de wettelijke eisen en voorwaarden voor het naleven van de basiswet en voor trouw” aan de Speciale Administratieve Regio van de Volksrepubliek China. Op 1 december oordeelde het hooggerechtshof in een zaak over rechterlijke toetsing dat de nominatie-eis geen buitensporige beperking van het grondwettelijke recht op kandidaatstelling bij verkiezingen vormde.

Op de verkiezingsdag 10 december kondigde de commissie voor verkiezingsaangelegenheden aan dat de stemperiode met anderhalf uur zou worden verlengd vanwege een technisch probleem in het elektronische stemregistratiesysteem. Rechtshandhavers arresteerden zes personen omdat zij anderen zouden hebben aangezet tot het uitbrengen van een blanco stem; ten minste één persoon werd aangeklaagd en op borgtocht vrijgelaten.

De opkomst voor de rechtstreeks verkozen zetels (geografische kieskring) was historisch laag, maar de opkomst voor de indirect verkozen zetels (kieskring districtscomités) bedroeg 96,92 %, dat wil zeggen dat er ongeveer 2 454 geldige stemmen waren uitgebracht. Op 12 december maakte de regering de 179 aangewezen leden van de nieuwe districtsraad bekend.

Nationale veiligheid en patriottisme

De **nationale veiligheid** bleef in 2023 een topprioriteit voor de autoriteiten van Hongkong. De regering ging door met haar inspanningen ter voorbereiding van wetgeving op grond van artikel 23 van de basiswet⁹, die een aanvulling vormt op de vier delicten op het gebied van de nationale veiligheid op grond van de nationale veiligheidswet¹⁰. Op 17 januari verklaarde de regeringsleider dat de nieuwe wet spionageactiviteiten en “vermomde organisaties” zou

⁹ Volgens artikel 23 van de basiswet van Hongkong moet de Speciale Administratieve Regio Hongkong zelfstandig wetten uitvaardigen teneinde iedere daad van verraad, afscheiding, opruiing of subversie jegens de Centrale Volksregering dan wel diefstal van staatsgeheimen te verbieden, teneinde buitenlandse politieke organisaties of organen te verbieden politiek actief te zijn in de Regio, en teneinde politieke organisaties of organen van de Regio te verbieden betrekkingen tot stand te brengen met buitenlandse politieke organisaties of organen. De laatste poging tot het opstellen van de wetgeving op grond van artikel 23 in 2003 mondde uit in wijdverbreide openbare protesten, die tot stopzetting van het wetgevingsproject leidden.

¹⁰ De wet van de Volksrepubliek China inzake de bescherming van de nationale veiligheid in de Speciale Administratieve Regio Hongkong verbiedt afscheiding, subversie, terroristische activiteiten en samenspanning met een ander land of met externe elementen om de nationale veiligheid in gevaar te brengen.

aanpakken en zou gelden voor nieuwe media en technologieën. Op 25 oktober kondigde de regeringsleider in zijn jaarlijkse beleidsverklaring aan dat de regering het proces voor de **wetgeving op grond van artikel 23** in 2024 zou afronden.

De regeringsleider bleef oproepen om “waakzaam” te blijven tegen “**zacht verzet**”, met name in zijn toespraak van 1 juli tijdens de receptie ter gelegenheid van de 26e verjaardag van de oprichting van de Speciale Administratieve Regio Hongkong. Het begrip “zacht verzet” is niet gedefinieerd of nader toegelicht, wat bijdraagt tot de wijdverbreide voorzichtigheid en zelfcensuur in de samenleving van Hongkong.

De regering van Hongkong heeft ook steeds sterker de nadruk gelegd op **patriottische opvoeding**. Nadat het reizen zonder quarantaineverplichting tussen Hongkong en het vasteland was hervat, reisde een eerste groep van ongeveer 200 middelbare scholieren op 3 april naar het vasteland. Hiermee werd voldaan aan een vereiste van het verplichte leerprogramma burgerschap en sociale ontwikkeling, dat in 2021 in de plaats is gekomen van het vak “liberal studies” (vergelijkbaar met maatschappijleer).

Op 24 oktober nam het permanente comité van het Nationale Volkscongres in Peking de wet op de patriottische opvoeding aan. In zijn jaarlijkse beleidsverklaring beloofde de regeringsleider de patriottische opvoeding in Hongkong te bevorderen. Binnen een maand, op 23 november, presenteerde het onderwijsbureau een nieuw leerprogramma geesteswetenschappen voor basisscholen. Het leidende beginsel voor de ontwikkeling van dit nieuwe vak, dat in het academische jaar 2024/2025 moet worden ingevoerd, was “afstemming op de nationale richting van patriottische opvoeding”.

Op 15 november nam de Wetgevende Raad het wetsvoorstel (wijziging) inzake de regionale vlag en het regionale embleem 2023 aan, dat is bedoeld om “de waardigheid van de twee officiële symbolen beter te beschermen”. In het wetsvoorstel wordt het ongepaste gebruik van de twee symbolen strafbaar gesteld en wordt de minister van Onderwijs opgedragen om onderricht in de twee symbolen op te nemen in het lager en middelbaar onderwijs.

De **ruimte voor pluralistische stemmen** in Hongkong is in 2023 verder afgenomen. De **democratische partij** — ooit de grootste prodemocratische politieke groepering — slaagde er niet in om in februari, maart en september evenementen voor fondsenwerving te organiseren, doordat ten minste vijf aanbieders van faciliteiten het evenement op het laatste moment annuleerden. Op 14 november wees de regering een verzoek van de partij af om een stalletje op te zetten op de jaarlijkse markt ter gelegenheid van het Chinese Nieuwjaar. De **burgerpartij**, een in 2006 opgerichte politieke groepering, werd op 27 mei ontbonden. De groepering had ooit het op één na hoogste aantal prodemocratische wetgevers in de Wetgevende Raad. Het besluit werd genomen omdat zich geen leden hadden gemeld voor een functie in het uitvoerende comité.

Ook in 2023 verlieten activisten en politici Hongkong. Op 3 december maakte de activiste Agnes Chow, die na haar arrestatie in augustus 2020 op borgtocht was vrijgelaten en in Canada studeerde, bekend dat zij niet naar Hongkong zou terugkeren om zich bij de politie te melden. Op 27 december maakte de activist Tony Chung, die in 2020 politiek asiel wilde aanvragen in het Amerikaanse consulaat in Hongkong, bekend dat hij in het Verenigd Koninkrijk was aangekomen en van plan was om daar asiel aan te vragen. Chung was veroordeeld voor het aanzetten tot afscheiding op grond van de nationale veiligheidswet en kreeg een straf van 43 maanden.

Op 19 oktober sprak het hooggerechtshof zich uit tegen de rechterlijke toetsing van de gedwongen pensionering van een ambtenaar. De ambtenaar had niet tijdig een ondertekende verklaring met de belofte van trouw aan de Speciale Administratieve Regio ingediend.

Op 13 december startte de regering de raadplegingsprocedure voor de actualisering van het **ambtenarenstatuut**, dat van toepassing is op meer dan 180 000 overheidsmedewerkers. Het geactualiseerde ontwerp herinnerde overheidsmedewerkers er niet alleen aan dat zij voorzichtig moesten zijn bij het uiten van hun mening over het regeringsbeleid, maar verlangde ook van ambtenaren dat zij loyaal zijn aan de Centrale Volksregering van de Volksrepubliek China in Peking. Bovendien verplichtte de regering alle ambtenaren om een opleiding op het gebied van nationale veiligheid te volgen.

Uitvoering van nationale veiligheidswetgeving

Op 30 juni was het drie jaar geleden dat de nationale veiligheidswet werd opgelegd. Volgens het veiligheidsbureau waren er op 29 december 2023 290 personen gearresteerd op grond van de NSL en verwante bepalingen, met een veroordelingspercentage van 100 %. In maart trok de regering van Hongkong een extra bedrag van 5 miljard HKD (590 miljoen EUR) uit voor het “speciale fonds” voor de bescherming van de nationale veiligheid.

In 2023 publiceerden de autoriteiten van Hongkong voor het eerst een opsporingslijst met in het buitenland verblijvende personen, onder wie buitenlandse staatsburgers, **waarmee de extraterritorialiteit van de NSL werd uitgevoerd**. Op 3 juli zette de nationale veiligheidspolitie een bedrag van 1 miljoen HKD (118 000 EUR) op het hoofd van elk van de acht in vrijwillige ballingschap levende activisten wegens samenspanning met een ander land of met externe elementen. De dag erna verklaarde de regeringsleider dat de acht activisten “hun leven lang zouden worden vervolgd”.

De lijst met gezochte personen zorgde voor een rimpeleffect in Hongkong. Op 5 juli arresteerde de nationale veiligheidspolitie vier leden van de inmiddels opgeheven politieke groepering Demosisto voor het werven van fondsen ter ondersteuning van “anti-Chinese” activiteiten in het buitenland. Op 6 juli verklaarden de balie en de orde van advocaten dat zij een onderzoek waren gestart naar twee van hun buitenlandse leden. Tot dusver heeft de politie ten minste 26 familieleden en vrienden van de acht gezochte activisten meegenomen voor verhoor.

Op 14 december publiceerde de politie een tweede opsporingslijst met vijf in vrijwillige ballingschap levende activisten, die werden beschuldigd van “aanzetten tot afscheiding, aanzetten tot ondermijning en samenspanning met een ander land of met externe elementen”. Daarbij werd een bedrag van 1 miljoen HKD (118 000 EUR) op het hoofd van elk van hen gezet. Op 31 december was nog geen van de personen op de opsporingslijsten uitgeleverd aan Hongkong.

Ook hebben de autoriteiten van Hongkong de uitvoering van de NSL uitgebreid tot andere gebieden. Zo heeft de regering clausules inzake de nationale veiligheid toegevoegd aan grondveilingen en zal zij vrij te ontvangen televisie- en radiostations bij de tussentijdse herziening van hun licentie verplichten om ten minste 30 minuten per week programma’s over de NSL uit te zenden. De regering heeft ook nieuwe manieren voor bibliotheekgebruikers gelanceerd om titels te melden die als ongepast of als een gevaar voor de nationale veiligheid worden beschouwd.

Op 15 december heeft de regering voor het eerst de uitvoeringsrichtsnoeren voor artikel 43 van de NSL gewijzigd, waarin de toepasselijke rechtshandavingsmaatregelen worden geregeld. Bij de aanpassing kreeg de minister van Veiligheid de bevoegdheid om de tegoeden van verdachten en gedaagden in zaken van nationale veiligheid te bevriezen totdat al hun juridische procedures waren beëindigd en werd een eerdere limiet afgeschaft die de termijn tot twee jaar beperkte tenzij het hooggerechtshof een verlenging had goedgekeurd.

De gerechtelijke procedures in de zaken die worden vervolgd op grond van de NSL en van de wet tegen opruiing uit het koloniale tijdperk, werden voorgezet, zij het met een aanzienlijke vertraging. Een groot aantal gedaagden wordt al sinds maart 2021 in hechtenis gehouden, in sommige gevallen in herhaalde eenzame opsluiting.

In het massaproces tegen de 47 prodemocratische wetgevers en activisten die in 2020 aan een voorverkiezing hadden deelgenomen, beschuldigde de aanklager de gedaagden van “samenzwering met het oog op ondermijning” op grond van de NSL. De maximumstraf is levenslang. Dit is het NSL-proces met het hoogste aantal gedaagden. In totaal verklaarden 16 van de gedaagden zich onschuldig. De rechtbank heeft in maart 2021 de meeste gedaagden een borgtocht geweigerd, waardoor velen van hen sindsdien in hechtenis zitten. Het proces ging op 6 februari van start en duurde 118 dagen, waarmee het de oorspronkelijk geplande termijn van 90 dagen overschreed. Het slotargument werd op 4 december afgerond. Aangekondigd werd dat het vonnis binnen drie tot vier maanden na die datum zou worden uitgesproken.

Het NSL-proces tegen de **Hongkongse Alliantie ter ondersteuning van patriottische democratische bewegingen in China (de “Alliantie”)** ging de procesfase in. Op 31 december 2023 had het hooggerechtshof echter nog geen datum voor het begin van de rechtszittingen bekendgemaakt. De maatschappelijke organisatie had de jaarlijkse wake bij kaarslicht ter herdenking van het neerslaan van het protest op het Tiananmenplein in 1989 georganiseerd. De aanklager beschuldigde de Alliantie en haar kernleden van het aanzetten tot ondermijning. De maximumstraf is levenslang.

In een advies van 1 mei kwalificeerde de VN-werkgroep inzake willekeurige detentie de arrestatie en hechtenis van Chow Hang-tung, een van de kernleden van de Alliantie, als “willekeurig”¹¹. Op 12 december kenden het Duitse en het Franse ministerie van Buitenlandse Zaken de “Frans-Duitse Prijs voor de mensenrechten en de rechtsstaat” aan Chow toe. Op 21 december verzocht Chow Hang-tung voor de zestiende maal om borgtocht, maar haar verzoek werd afgewezen. Zij is meerdere malen in langdurige eenzame opsluiting geplaatst.

Het NSL- en opruiingsproces tegen de mediaondernemer en prodemocratische activist Jimmy Lai ging op 18 december van start. Naast Lai werden zes voormalige journalisten van de inmiddels opgeheven krant Apple Daily, die in november 2022 schuld hadden bekend, en drie aan Apple Daily gerelateerde ondernemingen in staat van beschuldiging gesteld. De aanklager diende tegen Lai en de anderen twee aanklachten in op grond van de NSL (“samenspanning met een ander land of met externe elementen om de nationale veiligheid in gevaar te brengen”) en één aanklacht op grond van de wet tegen opruiing uit het koloniale tijdperk (“samenzwering om opruiende publicaties te drukken, te publiceren, te verkopen, te koop aan te bieden, te verspreiden, weer te geven en/of te reproduceren”). De maximumstraf

¹¹ <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/issues/detention-wg/opinions/session96/A-HRC-WGAD-2023-30-AEV.pdf>.

op grond van de NSL is levenslang. Het proces, dat naar verwachting 83 dagen zou duren, werd tweemaal verschoven — eenmaal van 1 december 2022 naar 25 september 2023 en vervolgens uiteindelijk naar 18 december 2023.

In 2023 diende Jimmy Lai drie verzoeken om rechterlijke toetsing van het NSL-proces in, maar geen van deze verzoeken werd ingewilligd. Van februari tot en met april spande Lai twee juridische procedures aan, een om vertegenwoordiging in de NSL-zaak door zijn in het VK gevestigde advocaat af te dwingen en een waarin Lai verzocht om de afwijzing van de werkvisumaanvraag van de advocaat te herroepen. Op 19 mei verwierp het hooggerechtshof beide vorderingen. Op 29 mei werd de procedure van Lai om zijn NSL-proces te beëindigen wegens het oneerlijke karakter ervan, door het ontbreken van een jury en vanwege de speciaal geselecteerde NSL-rechters, door het hooggerechtshof niet-ontvankelijk verklaard. Op 19 juni blokkeerde het hof het beroep van Lai tegen het bevel tot doorzoeking van zijn telefoon. Op 22 december werd Lai, wiens juridische team stelde dat de aanklager de aanklacht wegens opruiing na het verstrijken van de wettelijke termijn van zes maanden had ingediend, door het hof in het ongelijk gesteld. De zaak werd vervolgens verdaagd tot 2 januari 2024.

Op 26 september zat Jimmy Lai 1 000 dagen gevangen. Zijn zaak bleef internationaal de aandacht trekken. In een brief van 16 mei 2023 ondertekenden meer dan 100 uitgevers, hoofdredacteuren en senior redacteuren uit 42 landen een gezamenlijke verklaring van Verslaggevers zonder Grenzen om hun steun aan Lai te betuigen¹². In een petitie van 1 november riepen tien buitenlandse leiders van de katholieke kerk op om Lai vrij te laten¹³.

In het **NSL-proces tegen Joseph John**, ook bekend als Wong Kin-chung, een Portugese staatsburger die in het VK woont, werd John beschuldigd van “samenzwering met het oog op het aanzetten tot afscheiding”. De maximumstraf is tien jaar gevangenis.

Op 10 augustus arresteerde de politie tien personen op beschuldiging van samenspanning met het 612-hulpfonds, dat steun verleende aan demonstranten die betrokken waren bij de bewegingen tegen het voorstel tot wijziging van de uitleveringswet in 2019. Het secretariaat van het fonds staakte zijn activiteiten in oktober 2021.

Op 12 oktober oordeelde de **United Kingdom Privy Council** met betrekking tot een zaak in de Republiek Trinidad en Tobago dat er bij strafbare feiten in verband met opruiing sprake moest zijn van “het welbewust aanzetten tot geweld of ongeregeldheden”. In verband met deze beslissing kondigde de rechter in het proces wegens opruiing tegen het inmiddels opgeheven online-nieuwskanaal **Stand News** aan dat de uitspraak pas in april 2024 zou plaatsvinden. Het proces tegen twee voormalige journalisten van het kanaal die worden beschuldigd van het publiceren van opruiende artikelen, zou aanvankelijk naar verwachting in november 2023 eindigen.

Op 3 november veroordeelden de kantongerechten van West Kowloon een 23-jarige studente tot twee maanden gevangenisstraf wegens “aanzetten tot afscheiding”, nadat zij schuld had bekend. Als bewijs werden onder meer berichten op sociale media aangevoerd die de studente had geplaatst toen zij in Japan studeerde. De veroordeling van de studente heeft geleid tot

¹² <https://rsf.org/en/more-100-media-leaders-around-world-join-rsf-calling-release-hong-kong-press-freedom-emblem-jimmy>.

¹³

<https://www.doughtystreet.co.uk/sites/default/files/media/document/Lai%20Petition%20%28Final%29%20%2801.11.2023%29.pdf>.

bezorgdheid over de extraterritoriale toepassing van de NSL. Zij werd gearresteerd nadat zij in maart naar Hongkong was teruggekeerd om haar identiteitskaart te verlengen.

Op 17 april veroordeelde het hooggerechtshof de activist Joshua Wong tot drie maanden gevangenisstraf wegens het online openbaar maken van persoonlijke informatie van een politieagent.

De rechtszaken in verband met de protesten van 2019 werden in 2023 voorgezet. Op 11 april deelde de administrator van de rechterlijke macht (Judiciary Administrator) de Wetgevende Raad mee dat ongeveer 90 % van de meer dan 2 200 zaken in verband met de protesten van 2019 en ongeveer 80 % van de circa 170 processen rond de nationale veiligheid in januari 2023 waren afgesloten. 6 000 personen, voornamelijk jongeren, die tijdens de protesten van 2019 werden gearresteerd maar nog niet zijn aangeklaagd, verkeren nog steeds in onzekerheid over hun toekomst.

Tegen de achtergrond van deze rechtszaken daalde Hongkong voor het derde opeenvolgende jaar in de index van de rechtsstaat. In de op 25 oktober gepubliceerde ranglijst van het World Justice Project was Hongkong gedaald van plaats 16 in 2020 naar plaats 23 van de 142 regio's¹⁴.

De rechterlijke macht in Hongkong is in 2023 doorgegaan met het afstemmen van haar juridische praktijk op de NSL, die voorrang heeft op het algemene juridische stelsel bij zaken die van belang worden geacht voor de nationale veiligheid. In een uitspraak van 22 augustus oordeelde de hoogste rechterlijke instantie dat het bekennen van schuld in ernstige zaken in verband met de nationale veiligheid niet langer een garantie kon zijn voor een vermindering van de straf met een derde, zoals voorheen de praktijk was. De straf kon niet lager zijn dan het bij de NSL vastgestelde minimum.

Op 9 juni gaf het hof van beroep opdracht tot een nieuw proces in een zaak op grond van twijfels over de kwaliteit van het gerechtelijke werk. In de uitspraak werd opgemerkt dat de rechter van de rechtbank van eerste aanleg die het oorspronkelijke proces had geleid, “meer dan 98 %” van de schriftelijke opmerkingen van de aanklager in zijn uitspraak had gekopieerd. Justitie verklaarde tegenover de media dat de rechter, die een van de drie rechters was in het eerste NSL-proces in 2021, door de regeringsleider ernstig was berispt voor zijn handelen.

Op 10 mei werd het wetsvoorstel (wijziging) inzake juridische beroepsbeoefenaren 2023, dat de goedkeuring van de regeringsleider vereist voor vertegenwoordiging door buitenlandse advocaten in zaken van nationale veiligheid, door de Wetgevende Raad unaniem aangenomen. Deze wijziging was gebaseerd op de interpretatie door het permanente comité van het Nationale Volkscongres op 30 december 2022. Wat betreft de kwestie van de toelating van een in het VK gevestigde advocaat in de zaak Jimmy Lai, had de regeringsleider Peking op 28 november 2022 voor het eerst verzocht om een interpretatie van de NSL.

Op 12 juli nam de Wetgevende Raad het wetsvoorstel (wijziging) inzake strafrechtelijke procedures 2023 aan, dat voorziet in extra bevoegdheden voor aanklagers om in beroep te gaan tegen vonnissen van vrijspraak van het hof van eerste aanleg van het hooggerechtshof, zowel in NSL-zaken met een panel van drie rechters als in niet-NSL-zaken met een jury.

¹⁴ <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global>.

Externe betrekkingen van Hongkong

De **externe betrekkingen van Hongkong in 2023** werden gekenmerkt door inspanningen om de handels- en economische banden met landen in het Midden-Oosten en Zuidoost-Azië te diversifiëren. In februari reisde de regeringsleider naar Saudi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten, waar hij 13 memoranda van overeenstemming ondertekende. In juli bezocht zijn delegatie Singapore, Maleisië en Indonesië. Tijdens dat bezoek werden 33 memoranda van overeenstemming ondertekend. Op 4 mei opende Belarus een consulaat-generaal in Hongkong.

De emigratie uit Hongkong hield aan. Op 30 september 2023 maakte het Britse ministerie van Binnenlandse Zaken bekend dat het 30 300 aanvragen voor een Brits nationaal overzees visum (“British National (Overseas) visa”) had ontvangen. Het Verenigd Koninkrijk heeft in totaal ongeveer 191 000 aanvragen van burgers van Hongkong ontvangen voor de speciale visumregeling die de weg naar het staatsburgerschap kan vrijmaken. Canada en Australië ontvingen nog steeds visumaanvragen op grond van op maat gemaakte immigratieregelingen voor inwoners van Hongkong.

Op 26 januari verlengden de VS het “veilige haven”-beleid voor inwoners van Hongkong met twee jaar, waardoor deze na het verlopen van hun visum feitelijk in de VS mogen blijven. Amerikaanse wetgevers hebben ook de “Hong Kong Economic and Trade Office Certification Act”, de “Safeguarding Internet Freedom in Hong Kong Act” en de “Hong Kong Sanctions Act” ingevoerd. Op 14 december nam het Amerikaanse Congres de “National Defence Authorization Act 2024” aan, waarin de Volksrepubliek China (inclusief Hongkong) als een “buitenlandse tegenstander” is opgenomen en daarmee op één lijn wordt gesteld met Cuba, Iran, Noord-Korea, Rusland en Venezuela.

Finland heeft in 2022 voor het eerst de vluchtelingenstatus verleend aan een inwoner van Hongkong.

Opheffing van de beperkingen in verband met de COVID-19-pandemie

Op 8 januari nam de regering vier controlepunten aan de grens met het vasteland en Macau opnieuw in gebruik, met een dagelijks quotum van 50 000. Op dezelfde dag werd het “LeaveHomeSafe”-systeem voor het traceren van gebruikers buiten gebruik gesteld. Op 6 februari heropende de regering alle controlepunten en schrapte zij het dagelijkse quotum en de verplichte COVID-19-test. Op 1 maart schafte de regering de verplichting af om een masker te dragen.

Rechten, vrijheden en gelijke kansen

Op 15 en 16 februari boog het VN-Comité voor economische, sociale en culturele rechten zich over het vierde periodieke verslag over Hongkong betreffende de uitvoering van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten. Vervolgens publiceerde het Comité op 22 maart zijn slotopmerkingen¹⁵, waarin het er bij Hongkong op aandrong de nationale veiligheidswet te herzien om “de volledige onafhankelijkheid van de

15

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=E%2FC.12%2FCHN%2FCO%2F3&Lang=en.

rechterlijke macht te waarborgen en ervoor te zorgen dat de nationale veiligheidswetgeving niet willekeurig wordt toegepast om deze onafhankelijkheid aan te tasten”. Het Comité riep Hongkong verder op om “mensenrechtenactivisten, maatschappelijke actoren, journalisten, advocaten die opkomen voor de mensenrechten, en anderen die zich inzetten voor economische, sociale en culturele rechten onmiddellijk een behoorlijke rechtsgang te garanderen”.

Een van de 38 bijdragen van maatschappelijke organisaties ter voorbereiding van het herzieningsproces bevatte wijzigingen die waren aangebracht door het bureau voor grondrechtelijke en vastelandszaken van de regering van Hongkong. Het bureau verklaarde later dat het de desbetreffende ngo slechts had geadviseerd over het indienen van documenten. Geen van de twintig organisaties die hun steun voor de NSL uitspraken, hadden tijdens de vorige herzieningsprocedure negen jaar eerder opmerkingen ingediend.

Op 12 mei behandelde het VN-Comité voor de uitbanning van discriminatie van vrouwen het vierde periodieke verslag over Hongkong betreffende de uitvoering van het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen. Op 31 mei publiceerde het Comité zijn slotopmerkingen¹⁶. Het Comité beval Hongkong aan om “er rekening mee te houden dat het recht op vreedzame vergadering van het grootste belang is en om de bezorgdheid over de openbare orde en de veiligheid niet te veel prioriteit te geven bij het overwegen van beperkingen voor democratische manifestaties zoals de jaarlijkse mars voor arbeids- en vrouwenrechten en gendergelijkheid”.

Op 17 maart uitten de VN-werkgroep inzake willekeurige detentie en verschillende speciale rapporteurs voor de mensenrechten hun “ernstige bezorgdheid over de arrestatie, detentie en meerdere vervolgingen van Jimmy Lai [en over de gedwongen sluiting van het nieuwskanaal Apple Daily], die verband leken te houden met zijn kritiek op de Chinese regering en met zijn steun voor de democratie in Hongkong”¹⁷. Op 19 april sprak de speciale VN-rapporteur voor de onafhankelijkheid van rechters en advocaten zijn bezorgdheid uit over een aantal bepalingen van de nationale veiligheidswet, de wijzigingen van de rechtsbijstandsregeling en de wijziging van het wetsvoorstel inzake juridische beroepsbeoefenaren¹⁸. Op 25 juli verklaarden vijf speciale VN-rapporteurs dat de voorgestelde regels voor crowdfundingactiviteiten “kunnen leiden tot schending van bepaalde fundamentele rechten en vrijheden op grond van het internationale recht”¹⁹. In zijn beleidsverklaring 2022 had de regeringsleider plannen aangekondigd om online- en offline-crowdfundingactiviteiten te reguleren. Oppositiegroeperingen hebben sindsdien het voorstel bekritiseerd, aangezien een gebrek aan financiële middelen hen zou kunnen dwingen hun activiteiten te staken.

Op 31 augustus uitten vier speciale VN-rapporteurs met betrekking tot het uitvaardigen van aanhoudingsbevelen tegen activisten in ballingschap hun “ontsteltenis over het aanklagen van de zeven personen, die op grond van de NSL lijken te worden beschuldigd van activiteiten die worden beschermd door het internationale recht inzake de mensenrechten”. De speciale

¹⁶

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=E%2FC.12%2FCHN%2FCO%2F3&Lang=en.

¹⁷ <https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadPublicCommunicationFile?gId=27848>.

¹⁸ <https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadPublicCommunicationFile?gId=27992>.

¹⁹ <https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadPublicCommunicationFile?gId=28178>.

rapporteurs verklaarden tevens dat het massaproces tegen de 47 prodemocratische activisten “op zich al aanleiding gaf tot ernstige bezorgdheid over een eerlijke rechtsgang”²⁰.

Op 9 oktober uitten vier speciale VN-rapporteurs hun “ernstige bezorgdheid over het eerste massaproces tegen 47 personen” en over “het uitvaardigen van aanhoudingsbevelen tegen prodemocraten uit Hongkong die momenteel in het buitenland in ballingschap leven en het uitloven van een beloning voor hun opsporing”²¹.

Ook in 2023 was Hongkong gedaald op verschillende wereldwijde ranglijsten voor mensenrechten en andere rechten. In de index van menselijke vrijheid 2023 van het Cato Institute en het Fraser Institute was Hongkong gezakt van plaats 34 naar plaats 46²². In de in februari 2023 door de Economist Intelligence Unit gepubliceerde Democracy Index 2022 was Hongkong drie plaatsen gedaald naar plaats 88²³. In het door de Zweedse organisatie Varieties of Democracy gepubliceerde Democracy Report was Hongkong in de Liberal Democracy Index gezakt van plaats 123 naar plaats 139²⁴.

Ook de persvrijheid bleef onder druk staan. Hongkong stond op de 140e plaats van de 180 landen en regio's in de wereldindex voor persvrijheid 2023 van de organisatie Verslaggevers zonder Grenzen, die op 3 mei werd gepubliceerd²⁵. Uit het op 5 juli gepubliceerde onderzoek naar persvrijheid van de Hong Kong Foreign Correspondents' Club (FCC)²⁶ bleek dat 65 % van de respondenten, journalisten in Hongkong, aangaf de voorgaande 18 maanden in zijn artikelen zelfcensuur te hebben toegepast. De FCC verklaarde ook een reeks richtsnoeren te hebben ontwikkeld voor het uitbrengen van verklaringen over kwesties rond de persvrijheid, onder meer over het inwinnen van juridisch advies en het opnemen van contact met overheidsdiensten voorafgaand aan de publicatie. Volgens de op 7 juli door de vereniging van journalisten van Hongkong²⁷ gepubliceerde index voor persvrijheid was de persvrijheid in 2022 zowel voor het algemene publiek als voor journalisten afgenomen.

In de loop van 2023 werden ten minste twee Hongkongse journalisten als vermist opgegeven op het vasteland van China. Het ging om een redacteur van het politieke tijdschrift Exclusive Character en om een verslaggever op het gebied van defensie en diplomatie in China voor de South China Morning Post.

Op 15 april verbood de regering verschillende mediakanalen verslag te doen van een evenement ter gelegenheid van de Nationale Dag van het Veiligheidsonderwijs dat werd bijgewoond door Xia Baolong, directeur van het bureau voor Hongkong en Macau in Peking. In juli concludeerde het bureau van de Ombudsman dat het zich moest “onthouden van commentaar op de zaak”, aangezien het besluit was uitgevaardigd door het nationale veiligheidscomité.

²⁰ <https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadPublicCommunicationFile?gId=28323>.

²¹ <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2023/10/chinahong-kong-sar-un-experts-concerned-about-ongoing-trials-and-arrest>.

²² <https://www.cato.org/sites/cato.org/files/2023-12/human-freedom-index-2023-county-profiles.pdf>.

²³ <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2022/>.

²⁴ <https://www.v-dem.net/publications/democracy-reports/>.

²⁵ <https://rsf.org/en/index>.

²⁶ <https://www.fcchk.org/statement-on-results-of-fccs-press-freedom-survey/>.

²⁷ <https://www.hkja.org.hk/en/press-release/hong-kongs-press-freedom-index-hits-new-low-with-most-hesitation-in-criticising-the-central-government/>.

Op 14 mei stopte Ming Pao, een lokale krant, met de strips van de politieke cartoonist Wong Kei-kwan, die het pseudoniem “Zunzi” gebruikte, nadat zijn werk herhaaldelijk was bekritiseerd door regeringsfunctionarissen.

Op 25 september werd Ronson Chan, voorzitter van de vereniging van journalisten van Hongkong, door een rechtbank veroordeeld voor het tegenwerken van een politieagent in burger in 2022. Chan was bij zijn aanhouding bezig met een rapportage-opdracht en wilde de agent vragen zich te legitimeren. De rechtbank veroordeelde Chan tot vijf dagen gevangenisstraf, maar liet hem op borgtocht vrij in afwachting van het beroep.

In mei 2023 werd het nieuwskanaal Transit Jam opgeheven na aanvallen van door Peking gecontroleerde media. Op 21 april bekritiseerde Wen Wei Po, een lokale krant, de oprichter van het onlinemedium, omdat deze had geprotesteerd tijdens het bezoek aan Hongkong van Xia Baolong, directeur van het bureau voor Hongkong en Macau, eerder die maand.

In 2023 ontzegde de regering van Hongkong drie freelancejournalisten de toegang. Hierbij ging het om Michiko Kiseki en Yoshiaki Ogawa uit Japan en om Matthew Connors uit de Verenigde Staten. Dit had naar verluidt te maken met hun verslaggeving over de prodemocratische protesten van 2019 in Hongkong.

De hoogste rechterlijke instantie oordeelde daarentegen op 5 juni dat journalistiek voor de freelanceproducente Bao Choy een geldige reden was om voor haar onderzoeksdocumentaire over de aanval door een menigte op prodemocratische demonstranten in 2019 toegang te krijgen tot de officiële voertuigregistratiedatabank. Een lagere rechtbank had haar veroordeeld voor het afleggen van valse verklaringen tegenover het ministerie van Vervoer en had in april 2021 een boete opgelegd van 6 000 HKD (705 EUR).

In een op 29 juni gepubliceerd interview verklaarde de regeringsleider dat hij niet van plan was **wetgeving tegen nepnieuws op te stellen** zolang de pers “zelfdiscipline kon toepassen”.

Onder het mom van de nationale veiligheid **kwam de vrijheid van meningsuiting in 2023 verder onder druk te staan**. Op 14 april verklaarde de minister van Cultuur, Sport en Toerisme tegenover een wetgever dat de Hongkongse raad voor de ontwikkeling van de kunsten (Hong Kong Arts Development Council) de financiering van twee projecten, waarmee een totaalbedrag van 1 miljoen HKD (118 000 EUR) was gemoeid, had stopgezet omdat de projecten de wetten van Hongkong, waaronder de NSL, zouden hebben geschonden. De raad bevestigde in juli 2021 dat hij een subsidie van meer dan 700 000 HKD aan Ying E Chi Cinema, de distributeur van de documentaire “Inside the Red Brick Wall” over de protesten, had ingetrokken.

De regering van Hongkong probeerde via een gerechtelijk bevel ook de verspreiding van de populaire protestsong “Glory to Hong Kong” te verbieden. De rechtbank van eerste aanleg wees het verzoek in juli af omdat het verbod een “afschrikkend effect” op de vrijheid van meningsuiting zou kunnen hebben. Het hof van beroep behandelde de zaak voor het eerst op 19 december en verdaagde de zittingen tot 14 februari 2024.

Op 12 september werd een studente van het vasteland veroordeeld voor een “poging tot het plegen van een daad of daden met een opruiend oogmerk” omdat zij een spandoek wilde tonen met een afbeelding van de zuil van schaamte — een koperen beeldhouwwerk van de Deense beeldhouwer Jens Galschiøt ter herdenking van het neerslaan van het protest op het

Tiananmenplein in 1989 dat de autoriteiten in december 2021 in beslag hadden genomen. Zij kreeg zes maanden gevangenisstraf. Een Japanse straatmuzikant, bekend als “Mr Wally”, werd de toegang tot Hongkong ontzegd omdat hij in 2019 zijn sympathie met de demonstranten had betuigd.

Wat de **vrijheid van godsdienst of overtuiging** betreft, staan religieuze organisaties onder toenemende druk om zich te voegen naar de nieuwe nadruk van de regering op patriottisme. Ter gelegenheid van de Chinese nationale feestdag op 1 oktober 2023 was op de anglicaanse Sint-Janskathedraal tijdens de ochtenddienst voor het eerst een Chinese nationale vlag te zien. De boeddhistische vereniging van Hongkong en de Kowloon-moskee organiseerden ter gelegenheid van de feestdag op respectievelijk 28 september en 17 oktober een vlagceremonie.

Op 17 april leidde de rooms-katholieke bisschop van Hongkong, Stephen Chow, een delegatie van hooggeplaatste priesters naar Peking voor een vijfdaags bezoek op uitnodiging van de aartsbisschop van Peking, Joseph Li Shan. Dit bezoek was het eerste in zijn soort in bijna veertig jaar. Aartsbisschop Li bracht een tegenbezoek aan Hongkong, dat op 14 november van start ging.

De **vrijheid van vergadering** blijft sinds de oplegging van de nationale veiligheidswet zeer beperkt. De organisatoren annuleerden een geplande mars ter gelegenheid van de Internationale Dag van de Arbeid op 1 mei. De autoriteiten smoorden wederom de wake bij kaarslicht op 4 juni ter herdenking van het neerslaan van het protest op het Tiananmenplein in 1989. De Pride Parade werd niet weer in haar oorspronkelijke vorm van een mars gehouden, ondanks het einde van de beperkingen in verband met COVID-19.

De Peking-gezinde Federation of Hong Kong and Kowloon Labour Unions schrapte haar plannen voor een mars ter gelegenheid van de Dag van de Arbeid op 17 april omdat zij daarvoor geen toestemming van de politie had gekregen. Op 26 april trok een voormalige leider van de inmiddels ontbonden prodemocratische Hong Kong Confederation of Trade Unions plannen voor een mars in na te zijn ondervraagd door de politie, met als reden de “enorme druk” van de autoriteiten.

De herdenking van 4 juni, een jaarlijkse wake bij kaarslicht in Victoria Park die aanvankelijk werd georganiseerd door de maatschappelijke organisatie Hongkongse Alliantie ter ondersteuning van patriottische democratische bewegingen, ging voor het vierde opeenvolgende jaar niet door. De katholieke diocese van Hongkong kondigde aan dat zij, net als in 2022, geen herdenkingsdienst zou organiseren. In de avond van 4 juni arresteerde de politie elf mannen en twaalf vrouwen op verdenking van “verbreking van de vrede” in de nabijheid van Victoria Park. De politie hield ook een Poolse uitwisselingsstudent tegen die kaarsen wilde aansteken.

Het VN-Bureau van de Hoge Commissaris voor de mensenrechten verklaarde op 5 juni dat het “verontrust was door berichten over detenties” in Hongkong in verband met de herdenking van 4 juni en drong aan op “vrijlating van alle personen die worden vastgehouden voor het uitoefenen van hun recht op vrijheid van meningsuiting en vreedzame vergadering”²⁸.

Het jaarlijkse protest op 1 juli, dat voor het laatst legaal plaatsvond in 2019, keerde niet terug. Individuele pogingen om te demonstreren, werden onderdrukt doordat de politie van Hongkong

²⁸ <https://twitter.com/UNHumanRights/status/1665415438514176002>.

duizenden agenten inzette. In totaal werden 16 demonstranten gefouilleerd en ondervraagd. De maatschappelijke organisatie Civil Human Rights Front, die het protest sinds 2003 had georganiseerd, werd in augustus 2021 ontbonden.

Het eerste toegestane protest na het opheffen van de COVID-19-gerelateerde beperkingen vond plaats op 26 maart. Een groep grondeigenaren protesteerde tegen een landaanwinningplan. De politie verplichtte de deelnemers om een genummerde badge om hun hals te dragen en de groepsgrootte te beperken tot honderd personen, en verbood hen een masker te dragen.

De voorzitter van de Wetgevende Raad verklaarde dat de autoriteiten zouden overwegen om het aangewezen demonstratiegebied bij de gebouwen van de Wetgevende Raad op zijn vroegst begin 2025 te heropenen. Inmiddels heeft de regeringsleider de praktijk van het ontvangen van brieven van demonstranten voorafgaand aan de wekelijkse vergaderingen van de uitvoerende raad afgeschaft omdat er “te veel kanalen zijn om meningen te uiten”. In het verleden zagen actiegroepen dit als een kans om hun bezorgdheid rechtstreeks bij de regeringsleider te uiten.

In 2023 waren er ook rechtszaken in verband met de vrijheid van vergadering. Op 22 november behandelde de hoogste rechterlijke instantie het beroep van het ministerie van Justitie tegen de beslissing van een lagere rechtbank om Chow Hang-tung vrij te spreken van het aanzetten tot het bijwonen van een verboden wake bij kaarslicht in Victoria Park op 4 juni 2021. Op 8 december willigde het hof van beroep het verzoek van zeven prodemocratische leiders in om bij de hoogste rechterlijke instantie beroep in te stellen tegen hun veroordeling voor het deelnemen aan een protest op 18 augustus 2019.

Ook de vrijheid van vereniging bleef onder druk staan. Op 22 maart nam de nationale veiligheidspolitie vier voormalige leden van de inmiddels opgeheven Hong Kong Confederation of Trade Unions mee om te helpen bij een onderzoek. De voormalige grootste onafhankelijke vakbond van Hongkong was in 2021 opgeheven.

Op 9 november kondigde de Hong Kong Professional Teachers' Union de volgende stap van haar ontbinding aan met de mededeling aan alle in aanmerking komende leden dat zij elk 3 190 HKD (375 EUR) konden ontvangen uit de middelen van de vakbond. De groep verwachtte dat de officiële ontbinding in 2024 zou worden afgerond.

Het verenigen in andere politieke groeperingen dan de pro-Peking-partijen leek steeds moeilijker te worden. In het geval van de League of Social Democrats werden in mei drie bankrekeningen van de groep beëindigd. Verschillende banken beëindigden ook de persoonlijke rekeningen van vier kernleden van de liga.

Ook de **academische vrijheid** bleef onder druk staan. In de in september gepubliceerde index van academische vrijheid van het Zweedse V-Dem Institute en de Duitse Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg was Hongkong gedaald van plaats 149 naar plaats 152 van de 179 landen en gebieden²⁹.

Op 24 oktober werd de aanvraag van een werkvisum door Rowena He, een professor in de geschiedenis wier onderzoek is gericht op het neerslaan van het protest op het Tiananmenplein in 1989, door de immigratiedienst afgewezen. Op 27 oktober ontsloeg de Chinese universiteit

²⁹ <https://academic-freedom-index.net/#:~:text=The%20AFI%20assesses%20de%20facto,and%20the%20V%2DDem%20Institute>.

van Hongkong de in Guangzhou geboren Canadese staatsburger met het argument dat He geen werkvisum kon krijgen.

Op 6 juni annuleerde het onafhankelijke onderzoeksinstituut voor publieke opinie van Hongkong (Hong Kong Public Opinion Research Institute) de publicatie van zijn “verslag van het onderzoek naar de herdenking van 4 juni” enkele uren voordat het zou worden uitgebracht. Het instituut verklaarde dat het van “de verantwoordelijke overheidsdienst(en)” het advies had gekregen om de publicatie af te blazen. Op 20 juni kondigde het instituut aan dat het ongeveer een kwart van zijn vaste onderzoeksvragen zou schrappen. De antwoorden op een derde van de overige vragen zouden niet openbaar worden gemaakt.

In 2023 waren er hoopvolle tekenen van vooruitgang op het gebied van de rechten van **lhbtq+-personen** in Hongkong, voornamelijk dankzij de rechterlijke macht. Op 7 februari oordeelde de hoogste rechterlijke instantie dat het beleid om transgenderpersonen te verbieden het geslacht op hun identiteitskaart te veranderen tenzij zij een volledige geslachtsveranderende operatie hadden ondergaan, hun rechten schond en ongrondwettelijk was.

Op 5 september oordeelde de hoogste rechterlijke instantie dat het de plicht van de regering was om binnen de volgende twee jaar een alternatief kader voor de bescherming van partnerschappen tussen personen van hetzelfde geslacht te bieden. De rechtbank sprak zich echter ook uit tegen het erkennen van huwelijken tussen personen van hetzelfde geslacht, ook als deze in het buitenland zijn gesloten.

De rechtbank stelde koppels van hetzelfde geslacht in het gelijk op de volgende punten: op 15 september kende het hooggerechtshof het ouderschap toe aan de genetische moeder van een kind dat was geboren uit draagmoederschap in Zuid-Afrika, nadat in het register van de burgerlijke stand alleen de draagmoeder als ouder was erkend. Op 17 oktober wees het hof van beroep twee beroepen van de huisvestingsautoriteit af en bevestigde het de rechten voor koppels van hetzelfde geslacht om een sociale huurwoning aan te vragen en om samen te wonen in een gesubsidieerde woning op grond van de eigenwoningregeling. Op 24 oktober bevestigde het hof van beroep een uitspraak van een lagere rechtbank dat koppels van hetzelfde geslacht gelijke erfrechten zouden moeten krijgen.

De houding van het publiek tegenover lhbtq+-personen is positiever geworden. Volgens een enquête van onderzoekers van de universiteit van Hongkong, de Chinese universiteit van Hongkong en de universiteit van North Carolina steunde ongeveer 60 % van de 1 551 respondenten wetgeving voor huwelijken tussen personen van hetzelfde geslacht, een stijging van 22 procentpunt ten opzichte van dezelfde enquête van tien jaar eerder. Inmiddels steunde 71 % van de respondenten maatregelen tegen discriminatie op grond van seksuele geaardheid.

De regering van Hongkong heeft echter beroepszaken aangespannen om de gerechtelijke uitspraken over het beleid voor gesubsidieerde woningen en gelijke erfrechten ongedaan te maken. De regering gaf evenmin volledige steun aan de **Gay Games 2023** in Hongkong, de eerste ooit in Azië. Het evenement, dat plaatsvond van 3 tot en met 11 november, trok 2 300 deelnemers uit 45 landen. Het werd georganiseerd door het maatschappelijke middenveld en voornamelijk gefinancierd door multinationale ondernemingen.

Het jaarlijkse pride-evenement Pink Dot op 10 december werd weer in de buitenlucht gehouden nadat het tijdens de COVID-19-pandemie in 2021 en 2022 beperkt was gebleven tot een overdekte locatie.

De waarborging van de rechten van gevangenen bleef een punt van zorg. Chow Hang-tung, de gedetineerde prodemocratische activiste die lid is van de Hongkongse Alliantie ter ondersteuning van patriottische democratische bewegingen in China, is herhaaldelijk in eenzame opsluiting geplaatst.

Op 2 februari gaf het bureau van de Ombudsman aan dat er ruimte voor verbetering was in onder meer het “Justices of the Peace Visit Programme”, een mechanisme van juridische feedback voor gedetineerden. Het bureau van de Ombudsman bekritiseerde het feit dat personen in gevangenschap in sommige gevallen niet voldoende werden geïnformeerd over hun rechten in het kader van het programma, bijvoorbeeld over het recht om te verzoeken feedbackbijeenkomsten in beslotenheid te houden.

Wat **asielzoekers** betreft, heeft de regering in december 2022 een nieuw uitzettingsbeleid ingevoerd voor verzoekers wier leven bij terugkeer in gevaar komt. Op grond van de regeling kan de immigratiedienst een uitgeprocedeerde asielzoeker uitzetten nadat de rechter het desbetreffende verzoek om rechterlijke toetsing heeft afgewezen. In oktober 2023 had de immigratiedienst 150 verzoekers teruggestuurd op grond van het nieuwe beleid.

In het boekjaar 2023/2024 trok de regering 1,4 miljard HKD (165 miljoen EUR) uit voor de afhandeling van verzoekers die bij terugkeer gevaar lopen, een stijging van ongeveer 300 miljoen HKD ten opzichte van het voorgaande jaar. Hiermee moet de verwachte stijging van het aantal verzoekers na het einde van de COVID-19-pandemie worden opgevangen.

Buitenlands huispersoneel in Hongkong blijft een kwetsbare groep. Van 21 maart tot en met 15 mei hield de regering een openbare raadpleging over de herziening van de praktijkcode voor uitzendbureaus. Om het zogenoemde “jobhoppen” te ontmoedigen, bevatten de belangrijkste voorstellen de verplichting voor uitzendbureaus om buitenlanders die een baan als huishoudelijke hulp zoeken, duidelijk uit te leggen dat “op grond van het geldende beleid een verzoek om verandering van werkgever in Hongkong binnen de tweejarige contractperiode in de regel niet zou worden ingewilligd, behalve in uitzonderlijke omstandigheden”. De ngo International Migrants Alliance bekritiseerde dit beleid met het argument dat hulppersoneel in een vrije markt van baan zou moeten kunnen veranderen als het dat wil.

II. Economische ontwikkelingen

Hongkong is de op zes na grootste handelseconomie ter wereld (2022)³⁰, de vierde bestemming ter wereld voor investeringsstromen en de op zes na grootste bron van investeringen wereldwijd³¹ (2022). De handel in goederen vertegenwoordigt ongeveer 290 % van het bbp³², waaruit de openheid van de economie blijkt.

³⁰ World Trade Statistical Review 2023 van de Wereldhandelsorganisatie:

https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtsr_2023_e.htm.

³¹ World Investment Report 2023 van de Conferentie van de Verenigde Naties inzake handel en ontwikkeling:

https://unctad.org/system/files/official-document/wir2023_en.pdf.

³² Percentage berekend op basis van het bbp en statistieken over buitenlandse handel (eerste tien maanden van 2023) van de Dienst voor bevolking en statistiek van de Speciale Administratieve Regio Hongkong:

<https://www.censtatd.gov.hk/en/scode250.html>.

Hongkong oefent onafhankelijk gezag uit bij de uitvoering van commerciële overeenkomsten en bepaalt het monetaire beleid onafhankelijk van het Chinese vasteland. Hongkong bleef, met name als het gaat om kwesties van economisch beleid, een apart rechtsgebied dat losstaat van het Chinese vasteland, door de handhaving van een afzonderlijke munteenheid die niet wordt beperkt door kapitaalbeperkingen en een afzonderlijk regelgevingskader om toezicht te houden op ondernemingen die op het grondgebied actief zijn. Het leggen van contact met de rest van de wereld na het einde van de beperkingen vanwege de pandemie — ook om talent en ondernemingen terug te halen naar Hongkong — en het bevorderen van het concurrentievermogen van Hongkong, evenals economische integratie met het Chinese vasteland, behoorden in 2023 tot de prioriteiten van de regering.

Hongkong was één plaats gedaald in het World Investment Report 2023 van de Conferentie van de Verenigde Naties inzake handel en ontwikkeling (juni), waarmee het de **op drie na grootste investeringsbestemming ter wereld voor directe buitenlandse investeringen** (DBI) was in 2022 (op twee na grootste in 2021)³³. Uit het meest recente onderzoek van de regering van Hongkong naar buitenlandse ondernemingen blijkt dat het aantal niet-Chinese buitenlandse ondernemingen in Hongkong zich in 2023 stabiliseerde (op een lager niveau dan vóór COVID-19), na een aantal jaren van daling in een context van strikte beperkingen in verband met de pandemie. Ook de bevolking van Hongkong herstelde zich grotendeels na een afname van ongeveer 170 000 personen tijdens de pandemie. Medio 2023 was de bevolking met 2,1 % (126 500 personen) toegenomen na een dieptepunt medio 2022 — maar nog steeds 0,3 % lager (39 500) dan vóór de pandemie (eind 2019)³⁴.

De economie van Hongkong groeide in 2023 weer, met een stijging van het bbp met 3,2 % ten opzichte van het voorgaande jaar (na een krimp van 3,7 % in 2022)³⁵, maar **heeft zich nog niet hersteld tot het niveau van 2018**. De financiële sector en de handels- en logistieke sector stonden voor aanzienlijke uitdagingen. De van het toerisme afhankelijke sectoren herstelden zich gedeeltelijk tot het niveau van vóór de pandemie.

De inflatie bleef gematigd, met een jaarlijkse stijging van de consumentenprijsindex in 2023 van 2,1 %³⁶. **Het werkloosheidscijfer** verbeterde verder en was terug op het niveau van vóór de pandemie — 3,0 % voor het volledige jaar 2023, een daling ten opzichte van de 4,3 % in 2022³⁷.

De handels- en logistieke sector — die goed is voor 23 % van het bbp van Hongkong — stond nog steeds voor uitdagingen. Het bbp van de in- en uitvoersector kromp de eerste negen

<https://www.censtatd.gov.hk/en/scode230.html>.

³³ World Investment Report 2023 van de Conferentie van de Verenigde Naties inzake handel en ontwikkeling:

https://unctad.org/system/files/official-document/wir2023_en.pdf.

³⁴ Dienst voor bevolking en statistiek van de Speciale Administratieve Regio Hongkong:

<https://www.censtatd.gov.hk/en/scode150.html>.

³⁵ Prognoses met betrekking tot het bruto binnenlands product voor 2023, januari 2024, Dienst voor bevolking en statistiek van de Speciale Administratieve Regio Hongkong:

https://www.censtatd.gov.hk/en/press_release_detail.html?id=5380.

³⁶ Dienst voor bevolking en statistiek van de Speciale Administratieve Regio Hongkong:

https://www.censtatd.gov.hk/en/press_release_detail.html?id=5378.

³⁷ Dienst voor bevolking en statistiek van de Speciale Administratieve Regio Hongkong:

<https://www.censtatd.gov.hk/en/scode200.html>.

maanden van 2023 met 11,0 % ten opzichte van dezelfde periode in het voorgaande jaar³⁸, en de waarde van de buitenlandse goederenhandel van Hongkong daalde in 2023 met 6,7 % tot 8,82 biljoen HKD (1,04 biljoen EUR)^{39,40}. De buitenlandse handel groeide de laatste drie maanden van het jaar weer, waarmee een einde kwam aan 16 opeenvolgende maanden van achteruitgang. De handel in goederen van Hongkong hangt sterk samen met de buitenlandse handel van het Chinese vasteland, dat veruit de grootste handelspartner is, gezien de rol van Hongkong als centrum van doorvoer en wederuitvoer voor het vasteland.

De financiële sector (22 % van het bbp van Hongkong) kromp de eerste negen maanden van 2023 met 1,7 % ten opzichte van dezelfde periode in het voorgaande jaar. De sector was de afgelopen jaren een belangrijke groeimotor voor de stad totdat de groei in 2022 tot stilstand kwam (slechts 0,1 % ten opzichte van het voorgaande jaar) en in 2023 kromp.

Het aantal **beursintroducties** daalde in 2023 verder tot 73, van 90 in 2022. Het door beursintroducties opgehaalde bedrag daalde met 55,8 % ten opzichte van het voorgaande jaar tot 46,3 miljard HKD (5,4 miljard EUR). Hongkong was in 2023 het op zeven na grootste centrum voor beursintroducties, tegenover het op drie na grootste in 2022 en 2021, het op een na grootste in 2020 en het grootste in 2019.

In 2023 verloor de **Hang Seng-index van Hongkong** 13,8 % van zijn waarde, terwijl de **kapitalisatie** op de beurs van Hongkong met 13,0 % daalde tot 31,0 biljoen HKD (3,6 biljoen EUR). De gemiddelde dagelijkse marktomzet daalde met 15,9 % ten opzichte van het voorgaande jaar tot 105 miljard HKD (12,4 miljard EUR)⁴¹. Eind oktober 2023 was Hongkong wereldwijd de op zes na grootste en in Azië de op drie na grootste beurs, gemeten naar beurswaarde, en het grootste offshore zakelijke knooppunt voor handel in de renminbi.

De daling van de beurswaarde en van het aantal beursintroducties was het gevolg van een combinatie van factoren. Daartoe behoorden onder meer de hoge rente in de VS, de bezorgdheid van investeerders over de Chinese economie en de kwaliteit van de Chinese activa (Chinese ondernemingen vertegenwoordigen ongeveer 78 % van de beurskapitalisatie van Hongkong) en geopolitieke spanningen.

Toeristen vormen een bron van inkomsten voor verschillende sectoren van de economie van Hongkong. **Sectoren die inkomsten uit toerisme halen**, zijn onder meer detailhandel, levensmiddelen, vervoer, reizen en horeca. In 2023 verwelkomde Hongkong 34 miljoen bezoekers, een aanzienlijke stijging ten opzichte van de 604 564 in 2022 (maar slechts de helft (52 %) van het aantal in 2018)⁴². In de tweede helft van het jaar nam het aantal bezoekers toe, tot ongeveer 60 % van het niveau van 2018. Bezoekers van het Chinese vasteland vormden de grootste groep toeristen (78 % in 2023; vergelijkbaar met 2018) en vertegenwoordigden vóór de pandemie naar schatting 40 % van de detailhandel in de stad.

³⁸ Reeks volumemetingen van het bbp naar economische activiteit — in kettendollar (2021), Dienst voor bevolking en statistiek van de Speciale Administratieve Regio Hongkong: https://www.censtatd.gov.hk/en/web_table.html?id=310-34501.

³⁹ De wisselkoers in december 2022 bedroeg 1 EUR = 8,0965 HKD.

⁴⁰ Dienst voor bevolking en statistiek van de Speciale Administratieve Regio Hongkong: <https://www.censtatd.gov.hk/en/scode230.html>.

⁴¹ Marktstatistieken, website van Hong Kong Exchanges and Clearing Limited: https://www.hkex.com.hk/Market-Data/Statistics/Consolidated-Reports/HKEX-Monthly-Market-Highlights?sc_lang=en.

⁴² Bezoekersaantallen in Hongkong; toerismebureau van Hongkong: https://partnernet.hktb.com/en/research_statistics/latest_statistics/index.html.

In de eerste negen maanden van 2023 steeg het bbp van de **horecasector** en de **groot- en detailhandel** met respectievelijk 35,8 % en 29,2 % ten opzichte van dezelfde periode in het voorgaande jaar. Dit ondersteunde de economische groei van Hongkong, maar de sectoren vertegenwoordigden nog steeds slechts respectievelijk 56 % en 68 % van het bbp in dezelfde periode in 2018. Hieruit blijkt dat het herstel slechts gedeeltelijk was. De omzet van de detailhandel steeg in 2023 met 16,2 % ten opzichte van 2022 tot 406,7 miljard HKD (47,9 miljard EUR), maar bedroeg nog steeds slechts 83,8 % van het niveau van 2018. De restaurantinkomsten stegen de eerste negen maanden ten opzichte van dezelfde periode in het voorgaande jaar met 33,9 % tot 82,1 miljard HKD (9,7 miljard EUR), 92 % van dezelfde periode in 2018. De bezettingsgraad van hotelkamers bedroeg 82 %, tegenover 65 % in 2022 en 92 % in 2018.

De **luchtvaartsector** en aanverwante sectoren herstelden zich gedeeltelijk. Het aantal vluchten op de internationale luchthaven van Hongkong verdubbelde ongeveer ten opzichte van 2022, maar bedroeg nog steeds slechts 65,8 % van het niveau vóór de pandemie (2019). Het aantal passagiers steeg tot 39,4 miljoen (van 5,6 miljoen in 2022), wat slechts iets meer dan de helft (55,3 %) is van de 71,3 miljoen passagiers in 2019. Het luchtvrachtvolume daalde met 3,2 % ten opzichte van het voorgaande jaar tot 91,4 % van het niveau van 2019⁴³.

De sectoren **bouw** en **onroerend goed** noteerden de eerste negen maanden van het jaar een stijging van respectievelijk 4,8 % en 6,7 %. De vastgoedprijzen daalden in 2023, maar Hongkong bleef een van de duurste steden ter wereld.

Het wisselkoersmechanisme, het **Linked Exchange Rate System**, van de SAR bleef in 2023 in stand, binnen een bandbreedte van 7,75–7,85 HKD tot één US-dollar. De deviezenreserves bleven vrijwel stabiel en sloten 2023 af op 425,5 miljard USD, tegen 424,0 miljard USD eind 2022.

Hongkong zal **in het boekjaar 2023/2024 (dat eindigt in maart 2024) naar verwachting een begrotingstekort houden**. Dit zou het vierde tekort van de SAR in vijf jaar zijn, wat ongebruikelijk is voor een economie die gewend is aan begrotingsoverschotten. De in februari 2023 gepresenteerde begroting vertoonde voor het boekjaar 2023/2024 een tekort van 119 miljard HKD (14 miljard EUR), exclusief de opbrengsten van de uitgifte van overheidsobligaties, maar de regering waarschuwde later dat het tekort aanmerkelijk hoger zou uitkomen. De begroting werd gepresenteerd in de verwachting dat de economie met 3,5 % zou groeien tot 5,5 %, maar in werkelijkheid was dat 3,2 %.

De recente tekorten werden grotendeels gefinancierd door de **omvangrijke begrotingsreserves van Hongkong aan te spreken**. De begrotingsreserves bedroegen in december 2023 692 miljard HKD (81,4 miljard EUR), een daling van 10,5 % ten opzichte van dezelfde periode in het voorgaande jaar en van 40,3 % ten opzichte van de 1,2 biljoen HKD in maart 2020. De reserves komen overeen met naar schatting twaalf maanden aan uitgaven, vergeleken met 24 maanden vóór COVID-19.

In december **verlaagde Moody's de outlook van de rating van Hongkong van stabiel naar negatief**. Deze verlaging vloeide voort uit de aanpassing door Moody's van de A1-rating van

⁴³ Statistieken over het luchtverkeer, Burgerluchtvaartdepartement:

<https://www.cad.gov.hk/english/statistics.html>.

China van stabiel naar negatief en van haar oordeel dat er sprake is van nauwe politieke, institutionele, economische en financiële banden tussen Hongkong en het vasteland, die leiden tot een ratingverschil tussen de twee economieën dat niet groter mag zijn dan één gradatie. Volgens de outlook waren er ook tekenen dat de autonomie van de politieke en justitiële autoriteiten van Hongkong was verminderd. Zelfs na de afwaardering weerspiegelde de rating (Aa3) van Hongkong nog steeds het oordeel van Moody's dat de SAR beschikt over “belangrijke sterke punten op het gebied van kredietwaardigheid, waaronder de welvarende en concurrerende economie, de forse externe en begrotingsbuffers, en de staat van dienst als het gaat om een doeltreffend monetair en begrotingsbeleid”. Deze sterke punten bleven een “aanzienlijke mate van veerkracht” bieden tegen schokken en tegen negatieve ontwikkelingen zoals een snel verouderende bevolking, de structurele vertraging in de economie van het Chinese vasteland, en de aanhoudende geopolitieke en strategische onzekerheid.

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) voorspelde in zijn meest recente artikel VI-consultatie (mei 2023) op middellange termijn een groei van minder dan 3 %. Het IMF deed de aanbeveling om niet te snel terug te keren naar een evenwichtige begroting, aangezien de economie nog steeds steun nodig heeft. Hongkong werd ook geadviseerd om werkloosheidsuitkeringen in te voeren, het belastingstelsel te verruimen en het woningaanbod te vergroten. Het IMF prees het kwalitatief hoogwaardige toezicht op de financiële sector en de omvangrijke buffers van de stad, en verwelkomde plannen voor positieve anticyclische kapitaalbuffers. De risico's voor de groei houden verband met de wereldwijde druk op banken, de verkrapping van het monetaire beleid, een wereldwijde groeivertraging en het feit dat Hongkong “als financiële toegangspoort tot China in de frontlinie van de toenemende geo-economische fragmentatie staat”. De SAR moest het kredietrisico en de financiële stabiliteit bewaken in het licht van de blootstelling aan het vastgoed van het Chinese vasteland en van de blijvende gevolgen van de pandemie voor de financiële situatie van bedrijven in Hongkong. Met betrekking tot het lopende debat over het nut (en de politieke wenselijkheid) van de koppeling aan de USD was het IMF van oordeel dat het Linked Exchange Rate System als anker voor financiële en macrostabiliteit nog steeds de meest aangewezen regeling voor Hongkong was. Hongkong moet het vrije verkeer van kapitaal blijven garanderen en de rechtsstaat in stand houden en moet tegelijkertijd de innovatie stimuleren en de banden versterken met de Greater Bay Area en met de landen die lid zijn van het regionale alomvattende economische partnerschap (Regional Comprehensive Economic Partnership — RCEP).

Ondernemingsklimaat

De **politieke ontwikkelingen**, waaronder de uitvoering van de nationale veiligheidswet, de vrijheid van informatie, gegevensbescherming en sancties, blijven een punt van zorg voor de internationale bedrijfsgemeenschap en hebben de perceptie van Hongkong als een internationaal zakelijk knooppunt aangetast.

Meer uitgesproken kwesties die in de bedrijfsenquêtes worden genoemd, zijn de uitdagingen bij het verkrijgen van toegang tot talent en de economische vooruitzichten van Hongkong. Velen in de bedrijfssector erkennen inmiddels dat de SAR een concurrerende locatie voor het bedrijfsleven blijft, dankzij het eenvoudige belastingstelsel, de connectiviteit met en de toegang tot het Chinese vasteland, het “common law”-stelsel, het vrije verkeer van kapitaal en de volledige convertibiliteit van de munteenheid.

De **opheffing van de COVID-19-beperkingen** heeft het bedrijfsklimaat in de SAR verbeterd. Met de heropening van Hongkong, en van het Chinese vasteland, konden bedrijven weer volledig gebruikmaken van Hongkong als een regionaal knooppunt. Verschillende sectoren van de economie blijven echter ondermaats presteren (bv. de toeristische sector). De uitstroom van talent tijdens de pandemie heeft ook nog steeds gevolgen voor het vermogen van ondernemingen om personeel te werven. Het strenge COVID-19-beleid en de aanhoudende politieke bezorgdheid hebben de aantrekkelijkheid en perceptie van Hongkong voor buitenlands talent aangetast. Eind 2023 was de beroepsbevolking van Hongkong nog steeds 4,0 % kleiner dan vóór het begin van de pandemie (gelijk aan 160 000 werknemers) door een combinatie van emigratie en het vertrek van buitenlandse werknemers uit de stad.

Uit een jaarlijks onderzoek naar buitenlandse ondernemingen in Hongkong⁴⁴ bleek dat op 1 juni 2023 de daling van het **aantal buitenlandse ondernemingen** (exclusief ondernemingen van het Chinese vasteland) tot stilstand was gekomen (0,0 % verandering in het aantal ondernemingen ten opzichte van juni 2022). Dit aantal had zich echter gestabiliseerd op een niveau dat 5,2 % lager lag dan in juni 2019 (niveau van vóór COVID-19-crisis). Het aantal personeelsleden van deze ondernemingen was eveneens met 5,2 % gedaald ten opzichte van juni 2019. Het aantal buitenlandse (niet-Chinese) regionale hoofdkantoren daalde sterker (met 6,1 % ten opzichte van het voorgaande jaar en met 17,8 % vergeleken met 2019), waaruit blijkt dat Hongkong als een regionaal zakelijk knooppunt aan belang zou kunnen verliezen. Terwijl het aantal niet-Chinese buitenlandse ondernemingen afnam in het onderzoek, nam het aantal ondernemingen van het Chinese vasteland in Hongkong toe met 3,0 % ten opzichte van het voorgaande jaar en met 21,0 % ten opzichte van 2019.

Het terughalen van talent en ondernemingen naar Hongkong en het promoten van de SAR in de wereld was in 2023 een beleidsprioriteit. Het bureau voor het aantrekken van strategische ondernemingen (Office for Attracting Strategic Enterprises — OASES) is in december 2022 begonnen met zijn werkzaamheden, met de opdracht om strategische ondernemingen naar Hongkong te halen, ook in specifieke sleuteltechnologieën. Op 4 oktober ondertekende het bureau een overeenkomst met een eerste groep van twintig ondernemingen die in Hongkong bedrijven oprichten of hun bedrijven daar uitbreiden⁴⁵. De talentenregelingen werden uitgebreid en in december 2023 heeft de regering, om vermogende personen aan te trekken, de regeling voor nieuwkomers op de markt voor kapitaalinvesteringen (Capital Investment Entrant Scheme — CIES) opnieuw ingevoerd (opgeschort in 2015). Dit is een regeling voor investeringsmigratie die een snellere route naar een verblijfsstatus biedt voor personen die ten minste 30 miljoen HKD (3,5 miljoen EUR) investeren op de beurs of in andere activa, uitgezonderd niet-zakelijk onroerend goed.

Op 25 oktober 2023 stelde de regeringsleider in zijn jaarlijkse **beleidsverklaring** beleidsmaatregelen voor om de groei en het herstel van de economie te ondersteunen, om de integratie met de Greater Bay Area (GBA) van economische, financiële en intermenselijke stromen (waaronder visumversoepeling voor expats) verder te bevorderen, en om verder deel te nemen aan het gordel- en weginiciatief. Het aantrekken van meer talent en ondernemingen om zich in Hongkong te vestigen, onder meer met een hoofdkantoor, zal een prioriteit blijven.

⁴⁴ Report on 2023 Annual Survey of Companies in Hong Kong with Parent Companies Located outside Hong Kong (verslag van het jaarlijkse onderzoek van 2023 naar ondernemingen in Hongkong met een buiten Hongkong gevestigde moederonderneming), Dienst voor bevolking en statistiek van de Speciale Administratieve Regio Hongkong: <https://www.censtatd.gov.hk/en/EIndexbySubject.html?pcode=B1110004&scode=360>.

⁴⁵ Persbericht van de regering van de Speciale Administratieve Regio Hongkong: https://www.news.gov.hk/eng/2023/10/20231004/20231004_173732_399.html.

Met betrekking tot de economie kondigde de regeringsleider maatregelen aan ter ondersteuning van de toeristische sector en van het opzetten van een bureau voor de ontwikkeling van nieuwe industrialisering, alsook een regeling voor de versnelling van nieuwe industrialisering van 10 miljard HKD (1,18 miljard EUR). De culturele en de creatieve sector zullen eveneens verder worden bevorderd. Wat betreft de financiële sector zijn de prioriteiten het verbeteren van de marktliquiditeit, het versterken van de wederzijdse toegang met de kapitaalmarkt van het Chinese vasteland (onder meer via de “connect”-regelingen), het vergemakkelijken van de internationalisering van de renminbi en het ondersteunen van financiële technologieën (Fintech) en groene financiering. In de beleidsverklaring werd ook een actieplan aangekondigd voor de ontwikkeling van Hongkong tot een toonaangevend internationaal maritiem centrum, de bevordering van maritieme diensten met een hoge toegevoegde waarde en de vergemakkelijking van maritieme samenwerking in het kader van de GBA (een actieplan betreffende de strategie voor maritieme en havenontwikkeling werd in december bekendgemaakt). Nieuw energietransport, koolstofvrije gebouwen en recycling zullen eveneens worden bevorderd.

De ontwikkeling van Hongkong tot een **centrum voor innovatie en technologie (I&T)** is een ander beleidsdoel. In maart 2023 ondertekenden het Chinese ministerie van Wetenschap en Technologie en de regering van Hongkong de “Overeenkomst tussen het Chinese vasteland en Hongkong betreffende de versnelling van de ontwikkeling van Hongkong tot een internationaal centrum voor innovatie en technologie”. De overeenkomst heeft tot doel de wetenschappelijke samenwerking te verdiepen, innovatie te delen en talent uit te wisselen, teneinde de voordelen van Hongkong als een internationale stad te benutten. Hongkong is bezig met het opzetten van een centrum voor supercomputing op het gebied van artificiële intelligentie (volgens de beleidsverklaring moet de eerste fase in 2024 worden voltooid). In de beleidsverklaring werden verder plannen aangekondigd voor de oprichting van een instituut voor onderzoek en ontwikkeling (O&O) op het gebied van micro-elektronica in Hongkong. In de begroting voor 2023/2024 (februari 2023) is een bedrag van 3 miljard HKD (352 miljoen EUR) uitgetrokken voor het ontwikkelen van internationale samenwerking op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en het aantrekken van leidend talent en vooraanstaande onderzoeksteams en ondernemingen op het gebied van I&T. De bouw van het Hong Kong-Shenzhen Innovation and Technology Park (HSITP), op de grens met Shenzhen (en geografisch gelegen in de noordelijke metropool), werd samen met Shenzhen voortgezet. Fase 1 moet uiterlijk in 2027 zijn voltooid.

De werkzaamheden voor de ontwikkeling van de **noordelijke metropool** werden voortgezet. De ontwikkelingszone, die onder meer zal bestaan uit woonwijken, een I&T-zone, een logistiek knooppunt en aansluiting van spoorweginfrastructuur op de rest van Hongkong en Shenzhen, zal leiden tot een verdere integratie van Hongkong met de Greater Bay Area. Het coördinatiebureau voor de noordelijke metropool is in juni opgericht om een actie-agenda en een uitvoeringsplan op te stellen en te publiceren. Een ander groot ontwikkelingsproject is de aanleg van de **Kau Yi Chau Artificial Islands** (1 000 ha, voor nieuwe residentiële en zakelijke districten). Een rapport over de betrokkenheid van het publiek werd in augustus uitgebracht.

Op het gebied van **groene financiering** heeft Hongkong in de loop van het jaar extra groene obligaties uitgegeven in het kader van het groene obligatieprogramma van de overheid dat in 2018 van start is gegaan. De monetaire autoriteit van Hongkong is ook begonnen met de voorbereidende werkzaamheden voor het vaststellen van een **groene taxonomie** voor Hongkong, waarbij onder meer de op gemeenschappelijke gronden gebaseerde taxonomie (gezamenlijk ontwikkeld door de EU en het Chinese vasteland) als referentie wordt gebruikt.

Hongkong heeft tevens beloofd de standaarden voor duurzaamheidsverslaglegging van de internationale standaarden voor financiële verslaglegging (IFRS) toe te passen.

Op 1 juni 2023 is het nieuwe vergunningsstelsel van Hongkong voor handelsplatformen voor **virtuele activa** van kracht geworden, waarin regelgevingseisen voor handelsplatformen voor virtuele activa met een vergunning zijn vastgesteld. Op grond van het nieuwe stelsel moeten gecentraliseerde handelsplatformen voor virtuele activa die in Hongkong actief zijn, een vergunning aanvragen op grond van de verordening inzake effecten en futures (Securities and Futures Ordinance) en/of de verordening ter bestrijding van het witwassen van geld en terrorismefinanciering (Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Ordinance).

Handelsbeleid

Hongkong heeft acht vrijhandelsovereenkomsten gesloten. Het gaat om overeenkomsten met het Chinese vasteland (CEPA, juni 2003 en daarna uitgebreid), Nieuw-Zeeland (maart 2010), de lidstaten van de Europese Vrijhandelsassociatie (EVA) (juni 2011), Chili (september 2012), Macau (oktober 2017), de Associatie van Zuidoost-Aziatische Staten (Asean) (november 2017), Georgië (juni 2018) en Australië (maart 2019). Hongkong heeft ook 23 overeenkomsten inzake bevordering en bescherming van investeringen (investment promotion and protection agreement — IPPA) gesloten met buitenlandse economieën (onder meer met tien EU-lidstaten), en er zijn onderhandelingen afgerond (in afwachting van ondertekening) met Bahrein, de Maldiven en Myanmar.

Hongkong blijft streven naar een snelle toetreding tot het regionale alomvattende economische partnerschap (RCEP). Hongkong heeft zijn toetredingsverzoek ingediend in januari 2022. In januari 2023 is Hongkong onderhandelingen begonnen over een vrijhandelsovereenkomst met Peru. In oktober werd een IPPA gesloten met Turkije⁴⁶. Over IPPA's met Bangladesh, Rusland en Saudi-Arabië wordt momenteel onderhandeld.

In zijn beleidsverklaring van oktober 2023 gaf de regeringsleider aan dat Hongkong zich zal blijven inspannen voor toetreding tot de RCEP en dat het in 2024 ook zeventig aanverwante evenementen met RCEP-leden en belanghebbenden zou organiseren of daaraan zou deelnemen. Hongkong zal ook actief streven naar een uitbreiding van de partnerschapsovereenkomst voor nauwere economische samenwerking (CEPA) met het Chinese vasteland, onder meer door te ijveren voor een verdere liberalisering, waarbij het zich met name richt op sectoren waarin Hongkong concurrentievoordelen heeft (zoals financiële diensten).

Economische integratie met het Chinese vasteland

Wat de **financiële integratie en wederzijdse toegang** betreft, werd in mei het deel van het “Swap Connect”-programma voor handel in noordelijke richting gelanceerd⁴⁷. Het doel ervan is een kanaal voor internationale investeerders te bieden om op het vasteland renteswapproducten te verhandelen via een verbinding tussen infrastructuurinstellingen in Hongkong en het vasteland. Het programma heeft tot doel het beheer door wereldwijde investeerders van renterisico's als gevolg van hun toewijzing aan obligaties van het vasteland

⁴⁶ Persbericht van de regering van de Speciale Administratieve Regio Hongkong:
<https://www.info.gov.hk/gia/general/202310/31/P2023103100544.htm>.

⁴⁷ Persbericht van de Hong Kong Monetary Authority:
<https://www.hkma.gov.hk/eng/news-and-media/press-releases/2023/05/20230515-3/>.

te vergemakkelijken en hun deelname aan de onshore-obligatiemarkt via Hongkong te verhogen. In juni lanceerde Hong Kong Exchanges and Clearing Limited (HKEX) het HK\$-RMB Dual Counter Model, dat investeerders in Hongkong de keuze biedt tussen het verhandelen van de aandelen van een in Hongkong genoteerde onderneming in HKD of in renminbi.

In september 2023 kondigden toezichhouders in Hongkong en het Chinese vasteland aan dat het **“Wealth Management Connect”**-programma in de **Greater Bay Area** zou worden uitgebreid⁴⁸, onder meer met betrekking tot de subsidiabiliteitscriteria, de producten, de quota en het toepassingsgebied.

In 2023 werden er beleidsrichtingen en -initiatieven uitgebracht met betrekking tot het ontwikkelen van de **Qianhai Shenzhen-Hong Kong Modern Service Industry Cooperation Zone** (gelegen in Shenzhen) en het versterken van de banden tussen Qianhai en Hongkong. Het ging onder meer om het vergemakkelijken van het openen van bankrekeningen, het oprichten door Hongkongse verzekeringsmaatschappijen van een centrum voor aftersaleservice voor verzekeringen in Qianhai, en het helpen van ondernemingen in Qianhai om van Hongkong gebruik te maken voor fondsenwerving en het oprichten van buitenlandse vestigingen.

Met betrekking tot de Greater Bay Area werd in de beleidsverklaring het volgende voorgesteld: i) een gemeenschappelijk investeringsfonds met de provinciale regering van Guangdong om te investeren in GBA-projecten; ii) bevordering van grensoverschrijdende gegevensstromen; iii) logistieke clusters in het noorden van Hongkong die moeten dienen als logistieke toegangspoort tot de GBA; en iv) een verdere versterking van de financiële samenwerking met wederzijdse toegang (onder meer met Qianhai, en door het oprichten van een samenwerkingscomité voor financiële samenwerking met Shenzhen). Hongkong streefde ook naar uitbreiding tot de hele GBA (momenteel alleen in Qianhai en enkele vrijhandelszones) van opties voor ondernemingen van het vasteland om gebruik te maken van diensten op het gebied van de wetgeving en geschillenbeslechting van Hongkong door de grensoverschrijdende samenwerking rond kwesties zoals faillissementsprocedures te versterken. De grensoverschrijdende samenwerking op medisch gebied zal worden uitgebreid (onder meer met medisch onderzoek, gezondheidszorg en ouderenzorg).

III. Betrekkingen tussen Hongkong en het Chinese vasteland

In maart heeft er een herschikking in de leiding van de Chinese centrale regering plaatsgevonden tijdens de jaarlijkse plenaire zittingen van het Nationaal Volkscongres en de Politieke Raadgevende Conferentie van de Volksrepubliek China, de zogeheten “Two Sessions”. Dit heeft geresulteerd in een reeks personeelwisselingen met betrekking tot Hongkong.

Ding Xuexiang, lid van het permanente comité van het Politburo van de Communistische Partij, werd vicepremier en hoofd van de Centrale Leidende Groep voor Hongkong en Macau. De voormalige regeringsleider Tung Chee-hwa legde zijn functie als vicevoorzitter van de Politieke Raadgevende Conferentie van de Volksrepubliek China neer. De voormalige regeringsleider CY Leung behield zijn zetel als vicevoorzitter van dit orgaan.

⁴⁸ Persbericht van de Hong Kong Monetary Authority:
<https://www.hkma.gov.hk/eng/news-and-media/press-releases/2023/09/20230928-4/>.

Op 11 maart heeft Starry Lee, wetgever en voormalig voorzitter van de Peking-gezinde politieke partij “Democratic Alliance for the Betterment and Progress of Hong Kong” (DAB), Tam Yiu-chung opgevolgd als de enige vertegenwoordiger van Hongkong in het permanente comité van het Nationale Volkscongres.

Op lokaal niveau benoemde Peking op 14 januari Zheng Yanxiong, voormalig directeur van het bureau voor de bescherming van de nationale veiligheid van de centrale overheid van de Volksrepubliek China in de SAR Hongkong, tot directeur van het verbindingsbureau van de centrale overheid van de Volksrepubliek China in de SAR Hongkong en tot nationale veiligheidsadviseur van het Comité voor de bescherming van de nationale veiligheid van de SAR Hongkong, als opvolger van Luo Huining. Op 18 juli benoemde Peking Dong Jingwei tot hoofd van het bureau voor de bescherming van de nationale veiligheid in de SAR Hongkong, als opvolger van Zheng Yanxiong.

Naast de personeelswisselingen kondigde Peking op 16 maart zijn plan aan om het onder de staatsraad ressorterende bureau voor Hongkong en Macau te verheffen tot het bureau voor Hongkong en Macau van het Centraal Comité van de Communistische Partij van China. Van 13 tot en met 18 april bracht Xia Baolong, directeur van het bureau voor Hongkong en Macau, een bezoek aan Hongkong. Tijdens zijn bezoek had Xia een ontmoeting met hoge ambtenaren van de uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht in Hongkong en met vertegenwoordigers van de zakelijke, juridische, technologische en onderwijssector. Op 15 april woonde Xia ook de openingsceremonie bij van de Nationale Dag van het Veiligheidsonderwijs van de stad. In een toespraak van 22 december zette Xia Baolong zijn verwachtingen uiteen voor verschillende sectoren van de samenleving van Hongkong, waaronder de regering, politieke groeperingen, bedrijven en gewone mensen.

Van 29 oktober tot en met 5 november bezocht een delegatie van 17 rechters en gerechtsambtenaren Peking voor een uitwisselingsbezoek dat deel uitmaakte van de lopende uitwisselingen tussen de rechters en gerechtsambtenaren uit Hongkong en die van het vasteland. Van 19 tot en met 25 november bezochten meer dan dertig ambtenaren het vasteland voor het eerste nationale studieprogramma voor politiek benoemde ambtenaren van de huidige regering.

Het vergemakkelijken van de integratie van Hongkong met het Chinese vasteland bleef een politieke prioriteit voor de autoriteiten zowel in Hongkong, de Parelrivierdelta als Peking. Op 7 november publiceerde de provinciale regering van Guangdong het “driejarige actieplan voor de bouw van de digitale Greater Bay Area”. Met het plan wordt gestreefd naar het verlenen van alomvattende elektronische diensten op gebieden zoals het oprichten en financieren van bedrijven.

Het Chinese vasteland was in 2023 de grootste handelspartner van Hongkong op het gebied van goederen, goed voor 49,2 % van de totale handel van Hongkong. Hongkong was op zijn beurt een belangrijk handelsknooppunt voor het Chinese vasteland en was in 2023 de op vier na grootste handelspartner van China.

Voor de uitvoer bleef de provincie Guangdong een belangrijk doel voor Hongkong. De partnerschapsovereenkomst voor nauwere economische samenwerking (CEPA) met het Chinese vasteland (2003) was de belangrijkste handelsovereenkomst van Hongkong. De overeenkomst werd in 2023 niet ingrijpend gewijzigd. De waarde van de goederen die via

Hongkong werden wederuitgevoerd van en naar het Chinese vasteland, vertegenwoordigde ongeveer 85,4 % van de totale waarde van de wederuitvoerhandel van Hongkong (2022). Hongkong bleef voor het Chinese vasteland het belangrijkste offshore financiële centrum en investeringsknooppunt. Eind 2022 was het Chinese vasteland voor Hongkong de grootste bron van inkomende directe buitenlandse investeringen, de offshore-centra buiten beschouwing gelaten, en de belangrijkste bestemming van uitgaande DBI, goed voor respectievelijk 30 % en 49 % van het totaal⁴⁹. Hongkong was op zijn beurt de grootste bron van DBI op het Chinese vasteland, goed voor 55,9 % van de totale DBI op het vasteland (eind 2022), en de belangrijkste bestemming voor de DBI van het vasteland van China, met 55,9 % van het totaal (eind 2022). Er werden 1 447 ondernemingen van het Chinese vasteland in Hongkong geregistreerd, die goed zijn voor 76,5 % van de totale beurswaarde en 86,5 % van de aandelenomzet.

De kapitaalmarkten van Hongkong en het Chinese vasteland zijn met elkaar verbonden via het “Stock Connect”-programma, dat de effectenbeurs van Hongkong koppelt aan haar tegenhangers in Shanghai en Shenzhen, en het “Bond Connect”-programma voor wederzijdse markttoegang voor obligatiemarkten. Dit werd in september 2021 aangevuld met de lancering van een “Wealth Management Connect”-programma voor de GBA, waarmee in aanmerking komende inwoners van het Chinese vasteland, Hongkong en Macau kunnen investeren in vermogensbeheerproducten die door banken op elkaars markt worden verkocht. In 2023 zijn de “Stock Connect”-programma’s uitgebreid en is het deel van het “Swap Connect”-programma voor handel in noordelijke richting gelanceerd.

IV. Bilaterale betrekkingen en samenwerking tussen de EU en Hongkong

In 2023 werd Hongkong heropend voor handel en reizen nadat er tijdens de pandemie zeer restrictieve maatregelen van kracht waren geweest. Dit bracht nieuwe mogelijkheden met zich mee op het gebied van fysieke vergaderingen, evenementen en bezoekers.

Het hoofd van het Bureau van de Europese Unie en de consuls-generaal van de lidstaten voerden een regelmatige dialoog met hoge functionarissen van de regering van Hongkong, onder wie de regeringsleider.

Het Bureau van de Europese Unie heeft, samen met de Europese Kamer van Koophandel in Hongkong (Eurocham), de tweede editie van het “Green Way”-evenement met deelname op hoog niveau georganiseerd, dat heeft geleid tot aanbevelingen die een grotere participatie van de EU-industrie en standaarden ter ondersteuning van de milieu-agenda van Hongkong mogelijk zouden maken. Daarnaast is het publiek voorgelicht over het relevante EU-beleid, waaronder het mechanisme voor koolstofgrenscorrectie, de richtlijn inzake passende zorgvuldigheid, circulariteit, de batterijverordening, groene financiering, ESG-verslaggevingsstandaarden enz.

De EU en Hongkong hebben hun dialoog over belastingkwesties voortgezet en Hongkong heeft zijn belastingregeling met betrekking tot vrijstellingen voor buitenlandse inkomsten gewijzigd. Hongkong en de EU zijn het ook eens geworden over de gelijkwaardigheid van het digitale COVID-19-certificaat.

⁴⁹ Statistisch verslag over de statistieken van de directe buitenlandse investeringen van Hongkong (editie van 2021), 8 december 2023: beschikbaar op <https://www.censtatd.gov.hk/en/EIndexbySubject.html?pcode=B1040003&scode=260>.

In 2023 besloten de autoriteiten van Hongkong om de deelname van Hongkongse entiteiten aan “Horizon Europa” te blijven ondersteunen. De Hong Kong Research Grants Council heeft het “EU-Hong Kong Research Cooperation Co-funding Mechanism by the Research Grants Council” voorgesteld om in Hongkong gevestigde entiteiten die willen deelnemen aan Horizon Europa-consortia, financieel te ondersteunen. Er zijn evenementen georganiseerd die de contacten tussen mensen in de EU en Hongkong moeten bevorderen.

Volgens het jaarlijkse onderzoek naar buitenlandse ondernemingen door de dienst voor bevolking en statistiek van Hongkong⁵⁰ bleef de **EU de grootste buitenlandse bedrijfsgemeenschap in de stad**, vóór Japan, de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. In juni 2023 hadden ten minste 1 548 EU-ondernemingen zich in Hongkong gevestigd. Een groot aantal daarvan (797) gebruikte de stad als regionaal hoofdkwartier of regionaal kantoor. EU-bedrijven waren vertegenwoordigd in een groot aantal sectoren, waaronder financiële en zakelijke diensten, handel en logistiek, detailhandel, voedsel en drank en de bouw. Volgens het onderzoek was het aantal EU-ondernemingen met 3,4 % gedaald ten opzichte van het niveau van vóór de COVID-19-crisis (juni 2019), terwijl het totale aantal niet-Chinese buitenlandse ondernemingen in die periode met 5,2 % was gedaald. Dit duidt erop dat EU-ondernemingen veerkrachtiger waren ten aanzien van lokale ontwikkelingen dan andere buitenlandse bedrijfsgemeenschappen. In deze statistieken komen de EU-ondernemingen die bepaalde activiteiten en/of personeel hebben ingekrompen of verplaatst, maar wel in Hongkong zijn gebleven, echter niet tot uitdrukking.

In de eerste elf maanden van 2023 bedroeg de **bilaterale handel in goederen tussen de EU en Hongkong 28,5 miljard EUR**, een stijging van 4,2 % ten opzichte van dezelfde periode in 2022. De EU-uitvoer van goederen naar Hongkong bedroeg 23,4 miljard EUR, terwijl de invoer uit Hongkong 5,1 miljard EUR bedroeg, wat resulteerde in een overschot van 18,2 miljard EUR voor de EU⁵¹. In 2023 **was de EU de op twee na grootste handelspartner van Hongkong voor goederen**, na het Chinese vasteland en Taiwan⁵². Hongkong bleef een belangrijk platform voor de handel tussen het Chinese vasteland en de EU.

De EU was de op **twee na grootste** handelspartner van Hongkong voor diensten (meest recente beschikbare gegevens, statistieken van Hongkong)⁵³. In 2022 was Hongkong de **op negen na grootste** partner voor de invoer van diensten uit derde landen en de op zeven na grootste partner voor de uitvoer van diensten naar derde landen (Eurostat)⁵⁴. Uit gegevens van Eurostat blijkt dat het volume van de EU-handel in diensten met Hongkong in 2022 in totaal ongeveer 41 miljard EUR bedroeg, met **stijgingen** in de afgelopen jaren (8 % in 2022 en 30 % in 2021). De belangrijkste verhandelde diensten zijn vervoer, telecommunicatie, financiële diensten en andere zakelijke diensten.

⁵⁰ Report on Annual Survey of Companies in Hong Kong with Parent Companies Located outside Hong Kong (verslag van het jaarlijkse onderzoek naar ondernemingen in Hongkong met een buiten Hongkong gevestigde moederonderneming), editie 2023, dienst voor bevolking en statistiek van de Speciale Administratieve Regio Hongkong, beschikbaar op: <https://www.censtatd.gov.hk/en/EIndexbySubject.html?pcode=B1110004&scode=360>

⁵¹ Bron: Eurostat: European Union trade in goods
<https://ec.europa.eu/eurostat/comext/newxtweb/>.

⁵² Dienst voor bevolking en statistiek van de Speciale Administratieve Regio Hongkong:
<https://www.censtatd.gov.hk/en/scode230.html#section4>.

⁵³ De dienst voor bevolking en statistiek van de Speciale Administratieve Regio Hongkong:
<https://www.censtatd.gov.hk/en/EIndexbySubject.html?pcode=B1020011&scode=240>.

⁵⁴ Eurostat: European Union trade in services
<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database> en <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240130-1>.

De EU was de op vier na grootste investeerder in Hongkong en de tweede bestemming voor directe buitenlandse investeringen van Hongkong wereldwijd. Volgens Eurostat was Hongkong in 2022 de op acht na grootste bron van DBI in de EU, met 194,5 miljard EUR (11,6 % hoger dan in het voorgaande jaar, maar 4,2 % lager dan op het hoogtepunt in 2019), en de vijftiende bestemming van DBI van de EU, met 95,7 miljard EUR (3,1 % hoger dan in het voorgaande jaar, maar 42,8 % lager dan het recordniveau in 2019)⁵⁵.

De ondersteuningsfaciliteit voor de beleidsdialog tussen de EU en Hongkong bleef een platform bieden voor besprekingen over onderwerpen zoals duurzaamheid en uitwisselingen in het hoger onderwijs.

Op 18 september bracht het bureau van de commissaris van het ministerie van Buitenlandse Zaken een nota-verbaal uit waarin buitenlandse diplomatieke vertegenwoordigingen worden verplicht om persoonlijke informatie over lokaal personeel te verstrekken. Op 8 december nam de regering een wetsvoorstel aan waarin buitenlandse diplomatieke missies worden verplicht het bureau van de commissaris van het ministerie van Buitenlandse Zaken om goedkeuring te vragen voor het verlengen van de grondhuur.

Het Bureau van de Europese Unie heeft het Filmfestival van de Europese Unie 2023 georganiseerd, dat werd geopend met een Oekraïense film. Andere evenementen waren onder meer een fototentoonstelling naar aanleiding van het feit dat de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne één jaar aan de gang was, een evenement ter gelegenheid van de Werelddag van de Persvrijheid, een paneldiscussie met vertegenwoordigers van het maatschappelijke middenveld over de rechten van lhbtq+-personen in Hongkong tegen de achtergrond van de Hong Kong Gay Games, en een filmvertoning met een aansluitende discussie naar aanleiding van Internationale Mensenrechtendag 2023.

In de conclusies van de Raad van juli 2020 over Hongkong⁵⁶ werd opdracht gegeven om de processen tegen prodemocratische activisten te blijven observeren. Het Bureau van de Europese Unie en de EU-lidstaten in Hongkong voerden in 2023 122 waarnemingen van processen uit.

⁵⁵ Bron: Eurostat: European Union foreign investment statistics
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/bop_fdi6_geo/default/table?lang=en.

⁵⁶ <https://www.consilium.europa.eu/media/45222/council-conclusions-on-hong-kong.pdf>.